

SOSIAALINEN PÄÄOMA OSANA MAASEUDUN ASUK- KAIDEN HYVINVOINTIA

Nina Kokkola
Kandidaatintutkielma
Sosiaalityö
Filosofian ja yhteiskuntatie-
teiden laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteet ja filosofia
Tekijä Nina Kokkola	
Työn nimi Sosiaalinen pääoma osana maaseudun asukkaiden hyvinvointia	
Oppiaine Sosiaalityö	Työn laji Kirjallisuuskatsaus
Aika Kevät 2024	Sivumäärä 38
<p>Tiivistelmä</p> <p>Maaseudulla asuu yhä vähemmän ihmisiä kaupungistumisen ja palvelujen keskittämisen vuoksi. Maaseudun vetovoima riippuu pitkälti siitä, miten ihmiset saadaan viihtymään maaseudulla ja kuinka heidän arkensa sinne muodostuu. Ihmisen fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin lisäksi tulee maaseudulla kiinnittää huomiota sosiaaliseen pääomaan, joka muodostuu yksilöllisistä ja yhteisöllisistä resursseista, verkostoista ja tekijöistä. Korona-ajan sosiaalisten verkostojen supistuminen, palvelujen karsiminen ja väestön ikärakenne ovat lisänneet tarvetta ihmisten hyvinvoinnin tarkasteluun maaseutumaisilla alueilla.</p> <p>Tämän kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on syventää ymmärrystä sosiaalisen pääoman ja hyvinvoinnin rakentumisesta ja keskinäisestä suhteesta erilaisissa maaseutuympäristöissä. Kansallinen ja kansainvälinen maaseutu ympäristö eroaa toisistaan esimerkiksi maankäytön, talousrakenteiden ja tarjolla olevien palveluiden, sekä globaalien haasteiden suhteen. Tutkimuksen tavoitteena on kuvata tyypillisiä sitovan ja siltaavan sosiaalisen pääoman muotoja maaseutumaisilla alueilla, sekä selvittää, miten sosiaalinen pääoma näyttäytyy yksilön hyvinvoinnin osatekijöissä.</p> <p>Tutkimuksen tulokset osoittavat, että sosiaalisen pääoman tekijä ovat kaikkialla samanlaisia, mutta niiden sisältö ja merkittävyys vaihtelee. Yhteisölliset siteet voivat tarkoittaa länsimaissa yhteisiä harrastuksia, kun taas köyhillä maatalousalueilla yhteistä ponnistelua elinolosuhteiden parantamiseksi ja tuottavuuden lisäämiseksi. Sosiaaliseen pääomaan vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi identiteetti, käyttäytymisen normit, tyytyväisyys ja elämänlaatuun liittyvät tekijät, sekä yhteisöllisyys ja osallisuus, sosiaaliset suhteet ja yhteisölliset siteet. Hyvinvointia on vaikea erottaa sosiaalisesta pääomasta tai toisinpäin. Sosiaalisen pääoman hyvinvointia lisäävä vaikutus on silti selkeä. Maaseudun koettu hyvinvointi on yksilöllinen kokemus ja maaseudulla asuminen voi sisältää myös hyvinvointia rajoittavia tekijöitä.</p>	
Asiasanat sosiaalinen pääoma, maaseutu, sosiaalinen hyvinvointi, verkostot	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 HYVINVOINTI MAASEUDULLA.....	3
2.1 Osallisuus ja yhteisöllisyys hyvinvoinnin osatekijöinä	4
2.2 Sosiaalinen pääoma maaseutuyhteisöissä	5
2.3 Hyvinvointiteorioita.....	8
2.4 Tutkimuskysymys	10
3 TUTKIELMAN TOTEUTUS.....	11
3.1 Tiedonhaku.....	12
3.2 Aineiston analyysi	16
4 SOSIAALINEN PÄÄOMA JA KOETTU HYVINVOINTI MAASEUTUYHTEISÖISSÄ	17
4.1 Maaseudun sitova ja siltaava sosiaalinen pääoma	18
4.1.1 Toisiinsa sitovat yhteydet	18
4.1.2 Siltaavat verkostomaiset yhteydet.....	21
4.2 Sosiaalisen pääoman vaikutus hyvinvointiin.....	26
5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	30
LÄHTEET	35
KUVIOT	
Kuvio 1. Kirjallisuuskatsaus prosessina	12
TAULUKOT	
Taulukko 1. Kirjallisuuskatsauksen valitut artikkelit	14
Taulukko 2. Esimerkki teemoittelusta	16

1 JOHDANTO

Maaseudulla asuvana ihmisenä olen kiinnostunut maaseudun elävänä pysymisestä ja sen eri ikäisten ihmisten hyvinvoinnista. Maaseudun hyvät puolet ja haasteet näyttävät vaikuttavan eri ihmisiin eri tavoin. Toisaalta maaseudun mahdollisuudet näyttävät näkemykseni mukaan positiivisina ja hyvinvointia lisäävinä asioina, toisaalta taas rajoitteina. Rajoitteista huolimatta ihmiset vaikuttavat pääosin tyytyväisiltä elämänsä ja pyrkivät korvaamaan mahdollisia puutteita aktiivisesti mahdollisuuksiensa mukaan. Tästä ajatuksesta syntyi tarve tarkastella sosiaalisen pääoman ja hyvinvoinnin käsitettä maaseutumaisilla alueilla.

Hyvinvointitutkimuksen tarvetta korostavat myös useat tutkijat. Kattilakoski ja muut (2022, 25) kirjoittavat, että kansalaisyhteiskunta ja poliittiset toimijat ovat yhä enemmän tunnistaneeet tarvetta päivittää käsitystä hyvinvoinnista sekä kehittää mittareita hyvinvoinnin ja elinvoiman arvioimiseksi. Tarve tähän tulee eritoten kestävän kehityksen tavoitteista, mutta myös hyvinvointitutkijoilta, jotka toivovat yhteiskunnan huomioimaan koetun hyvinvoinnin ja osallisuuden tutkimista kehityksen mittarina, sekä tiedon tuottamista ja hyvinvointikäsitteen uudelleen jäsentämistä. Työterveyslaitos (2020) korostaa, että tutkimustietoa sosiaalisen hyvinvoinnin osatekijöistä tarvitaan lisää.

Tulevaisuustalo Sitran tilaamassa kokonaisvaltaista hyvinvointia koskevassa selvityksessä on jo vuonna 2017 havaittu yksilön hyvinvoinnin laajemman tarkastelun tarve. Selvityksessä todetaan hyvinvoinnin muodostuvan julkisten palvelujärjestelmien lisäksi yksilön omista valinnoista ja koetusta hyvinvoinnista. (Oosi ym. 2017, 27–

28). Yksilön sosiaalista pääomaa ei voi kuitenkaan erottaa irralliseksi osaksi tarkastelematta yksilön ja yhteisön vuorovaikutuksellista suhdetta. Maaseuduilla elää ihmisiä, joille hyvinvoinnin koostuminen muodostuu ja on aina muodostunut tietynlaisissa sosiaalisissa verkostoissa joko omasta osallisuudesta tai aktiivisuudesta johtuen tai muodostuneeseen yhteisöön kuulumisessa. Salminen ja kumppanit (2021, 85) toteavat, ettei osallistuminen tai aktiivisuus tarkoita kaikille samaa asiaa. Osallisuus voi näkyä ihmisen omassa elämässä erilaisissa elämän merkityksellisyyttä ja hyvinvointia tuottavissa asioissa, vuorovaikutussuhteissa tai yhteisöissä. Monenlaiset kohtaamisen muodot, kuten arkiset palvelut, elinympäristöt tai harrastukset luovat yhteyksiä sekä luovat turvaa toimijoiden välille.

Hyvinvointitutkimuksessa osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet ovat tärkeitä ulottuvuuksia. Yhteiskunnalliset instituutiot, yksilön elinympäristö ja ihmisten erilaiset tilanteet muodostavat keskinäisen suhteen, joista yhteiskunta muodostuu. Ihmisen osallisuus muokkautuu tällöin suhteista toisiin ihmisiin, toimintaympäristöihin ja yhteiskuntaan. (Salminen ym. 2021, 81–82.) Tämänhetkisessä hyvinvointitutkimuksessa on otettava huomioon myös covid-19 pandemia. Korona-aika sulki ihmisiltä luonnollisia sosiaalisia verkostoja ja toi esiin niiden merkityksen ihmisen hyvinvoinnille iästä huolimatta (Varanka ym. 2022, 18).

Tutkielmassani tarkastelen maaseutumaisessa yhteisössä asuvan yksilön sosiaalisen pääoman ja siitä kertyvän kokonaisvaltaisen koetun hyvinvoinnin kannalta asuinyhteisön ja eri olosuhteet huomioiden. Tutkimuksen tavoitteena on kuvata maaseutumaisissa yhteisöissä asuvan ihmisen sosiaalisen pääoman muotoja ja selvittää niiden vaikutusta yksilön koettuun hyvinvointiin. Tutkimuksen tarkoituksena on syventää ymmärrystä siitä, millaista sosiaalista pääomaa maaseutu voi parhaimmillaan tarjota ja millaisia hyvinvointiin vaikuttavia asioita maaseudulla asuvat ihmiset ilmaisevat. Tutkimukseni vastaa yhteiskunnalliseen tarpeeseen kiinnittää huomiota maaseutumaisilla asuinalueilla elävien yksilöiden sosiaaliseen pääomaan ja koettuun hyvinvointiin. Hyvinvoinnin kehittyminen lähiympäristöissä, joissa muodostuu sosiaalista pääomaa, on ratkaisevan tärkeää maaseudun elinvoiman säilyttämisen.

2 HYVINVOINTI MAASEUDULLA

Suomen Ympäristökeskus luokittelee maaseudun neljään eri kategoriaan: kaupungin läheiseen maaseutuun, maaseudun paikalliskeskuksiin, ydinmaaseutuun ja harvaan asuttuun maaseutuun. Luokitus perustuu paikkatieto- ja rekisteriaineistoista saatuihin tietoihin ihmisten vakituisesta asuinpaikasta, työpaikoista, rakennuksista, liikenneverkosta ja maankäytöstä. Kansainvälisessä vertailussa samankaltainen jaottelu ei ole toimiva. Haasteita maaseutu-kaupunkimäärittelyssä muodostaa esimerkiksi erilaiset tilasto- ja aluerakenteet sekä väestötiheys. (Helminen ym. 2020, 9.) Maaseudun toimintaympäristöt poikkeavat kaupunkimaisista yhteisöistä väestörakenteen ja tarjolla olevien palveluiden, sekä etäisyyksien suhteen. Kansainvälisesti maaseutu ja sen suomat haasteet tai mahdollisuudet tarkoittavat ihmiselle eri asioita. Tutkimukseen valikoituneissa artikkeleissa pyrin tuomaan esille globaaleita, paikallisia ja poliittisia ilmiöitä, jotka vaikuttavat maaseudun ihmisten hyvinvointitutkimukseen.

Viime vuosikymmeninä kaupungistuminen on Suomessa edennyt tasaisesti. Muuttoliikenne suuntautuu kasvukeskuksiin ja maantieteellisesti ajatellen pohjoisesta etelään päin. Nykyään suomalaisista jo kolme neljännestä asuu kaupunkimaisilla alueilla. Väestöään menettävillä alueilla on haasteena palvelujen saatavuuden varmistaminen. (Kestilä ym. 2022, 7–8.) Maakuntien alueellisessa vertailussa sosiaalisen hyvinvoinnin erot olivat pienemmät kuin terveydelliset erot. Hyvinvointialueiden välisiä eroja sosiaalisen hyvinvoinnin osalta ei ole toistaiseksi käytettävissä. (Kestilä ym. 2022, 32.) Tästä voi päätellä sen, että hyvinvointi on suuri kokonaisuus, johon vaikuttaa terveyden lisäksi muitakin tekijöitä.

Yhteiskunnan polarisaatio tuo esiin valtavat erot suurten kaupunkien sekä maaseudun ja pienten kuntien välillä. Kuntayhtymien päättäessä monien palveluiden järjestämisestä, on pienillä kunnilla vain vähän suoraa mahdollisuutta päättää tai valvoa eri palveluita. Sosiaalisen ja poliittisen eriytymisen välillä on yhteys, mutta sen seuraus ei ole yksiselitteinen. Yksilö voi päättää asumispaikastaan sen perusteella, miten asuinympäristö on muokannut yksilön asenteita, maailmankatsomusta ja näkemyksiä erilaisista kysymyksistä. Yhteiskunnan polarisaatio on sekä asuinympäristöjen syy ja seuraus. (Leino 2022, 249–253.)

2.1 Osallisuus ja yhteisöllisyys hyvinvoinnin osatekijöinä

Hyvinvointia tutkittaessa tulee väistämättä törmänneeksi osallisuuden käsitteeseen. Osallisuus liitetään hyvinvointiin rinnakkaisena tekijänä ja ne ovat toisiinsa limittyneitä. Osallisuus edistää hyvinvointia ollen tärkeä osa sitä. Osallisuus yhdistetään hyvinvointiin sosiokulttuurisesti, taloudellis-materialistisesti ja poliittisesti. (Kattilakoski ym. 2022, 28.) Pidän tärkeänä tuoda esille osallisuuden käsitteen, vaikka tutkimus tarkastelee maaseudulla asuvan ihmisen sosiaalista pääomaa ja hyvinvointia. Hyvinvointiin limittyvänä tekijänä osallisuutta ei voi kokonaan poissulkea.

Kattilakoski (2022, 106–107) on tutkinut väitöskirjassaan kansalaisosallistumisen muutosta maaseudun hyvinvointipalveluissa. Kattilakoski tutki tapaustutkimuksessaan neljän eri kunnan yhteisöllisen palvelutuotannon muotoja. Parhaassa tapauksessa maaseutumaisessa kunnassa oli järjestetty kyläpalvelupäiviä, jotka jakautuivat julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin järjestettäväksi. Näihin oli varmistettu kyläläisten pääsy yhteisiin tapahtumiin ilman liikennöintiongelmia. Taksiliikennöinnin ohella kulkemista tehtiin naapuriavun voimin. Erilaiset kurssit, asiantuntijat, viranomaiset ja järjestöjen palvelut jalkautettiin osaksi kyläpäivien toimintaa. Toisessa tutkimuskunnassa sen kyläkaupasta oli muotoutunut yhteisöllinen olohuone, jonka ympärille kietoutui eri ikäisten ja taustaisten asukkaiden yhteistoiminnan pohjalta sosiaalista pääomaa ruokkiva paikallinen kudelman. (Kattilakoski 2022, 110). Kattilakoski

(2012, 45) kuvasi näitä yhteisöllisiä tiloja sosiaalista pääomaa muodostaviksi olohuoneiksi.

Maaseudulla yhteisöllisyys näyttäytyy tyypillisesti samaa mielenkiintoa jakavissa harrasteyhteisöissä tai yhteisesti puuhasteltavissa, harrastukseksi luokiteltavissa toiminnoissa. Maaseuduilla kaikkien panos on merkittävä, jotta saadaan riittävästi ihmisiä kasaan toiminnan mahdollistamiseksi. Oletettavaa on myös, että maaseutuyhteisöissä paikallinen yhteisöllisyys on tärkeää, koska väkeä on vähän ja kaikkia tarvitaan. Maaseudulla harrastusten taitotasolla ei ole niin suurta väliä kuin kaupunkien taitosovaitimusten osalla on. (Tiuhonen & Pirnes 2012, 121.) Eri ikäisyys ei myöskään ole ongelma. Kylän voimavaroiksi luokitellaan kylän eläkeläiset, jotka ovat tapahtumien aktiivista yleisöä, talkoita tekeviä työläisiä ja naapuriavun antajia. Eläkeläisten tekemä vapaaehtoistyö ja talkoot ovat yhteisön arvostamaa näkyvää toimintaa. (Tedre & Pulkkinen 2012, 80.)

Ihmisten paikalliseen toimintaan, maantieteelliseen paikkaan ja läheisiin suhteisiin liittyvä perinteinen yhteisöllisyys on saanut uusia muotoja. Yhteisöllisyys voi perustua yhteiseen kiinnostukseen, toimintaan tai aatteeseen informaatioteknologian keinoin. Virtuaalisuus ei poista kuitenkaan paikan merkitystä yksilölle. Paikallisuuden titeetti voi vahvistua erilaisissa verkkoyhteisöissä. (Kilpeläinen 2012, 20.) Tietoliikenneyhteyksien tekniset ratkaisut eivät tarkoita suoraan palvelujen omaksumista tai sähköisten palvelujen käyttöönottoa. Yhteyksien käyttömahdollisuuksiin vaikuttavat käyttäjän ikä, osallisuus, tietotekniset taidot ja maksukyky. Digitaalinen pääoma muodostuu muiden sosiaalisten pääoman muotojen avulla vahvistaen niitä. (Weckroth ym. 2022, 120.)

2.2 Sosiaalinen pääoma maaseutuyhteisöissä

Yhteisöllisyyden luonnetta ja voimaa on pyritty kartoittamaan myös puhumalla sosiaalisesta pääomasta. Sosiaalinen pääoma käsittää tällöin yhteisön ominaisuuden tai toimintatavan, jossa keskeisinä käsitteinä ovat vastavuoroisuus, luottamus ja vertaisuus. Sosiaalinen pääoma hyödyttää yksilöä, yhteisöä ja koko yhteiskuntaa monella

tavoin. Sosiaalista pääomaa omaavat tai sosiaalista pääomaa tuottavissa yhteisöissä elävät ihmiset ovat tutkimusten mukaan onnellisempia, pidempi-ikäisiä ja terveempiä. (Tiihonen & Pirnes 2012, 120–121.)

Sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan yleisesti resursseja, jotka muodostuvat ihmissuhteista. Nämä resurssit koostuvat rakenteellisesti sosiaalisista verkostoista ja niiden sisällöllisyys, kuten luottamus ja vastavuoroisuus muodostuvat verkostoissa jaetuista arvoista, asenteista, käsityksistä ja uskomuksista. Sosiaalista pääomaa voi tarkastella yksilötasolla sosiaalisina verkostoina tai yhteisöllisenä sosiaalisena pääomana. (Lehto ym. 2017, 297.) Sosiaalinen pääoma rakentuu esimerkiksi osallisuudesta yhteisölliseen toimintaan vapaaehtois- ja harrastusryhmissä (Tiihonen & Pirnes 2012, 120).

Osa kyläyhteisöjen sosiaalista pääomaa on naapuriapu ja sen taustalla olevan jaetut arvot. Koko yhteisön hyvinvointia lisää yhdessä kannettu vastuu yhteisön jäsenistä. (Hämeenaho 2012, 105.) Naapuriapu näyttäytyy Hämeenahon (2012, 97–98) mukaan myös talkoohenkenä. Keskeisenä motiivina naapuriavulle ja yhteisille talkoille on taloudellisen ja työvoimallisen taakan jakaminen ja yksinyrittäjän auttaminen. Naapuriapu ja talkoot hyödyttävät käytännössä, mutta se perustuu toisaalta myös toisista huolehtimiseen ja välittämiseen. Yhteisöllisyydestä syntyvää talkoohenkeä ja voimavaroja kuvataan sosiaalisen pääoman käsitteillä, jotka yhdistävät nämä kaksi motiivia. Tällöin sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan yhteisön tai ryhmän jaettujen arvojen ja toimintaa ohjaavien normien voimavaraa, joka edellyttää ryhmän jäsenten keskinäistä luottamusta. Yksittäisten ryhmän jäsenten auttaminen edistää muidenkin menestystä ja hyvinvointia.

Sosiaalisen pääoman käsitteen tunnetuimpia kehittäjiä ovat olleet Coleman, Bourdieu, Burt ja Putnam. Bourdieaun näkemys sosiaalisesta pääomasta keskittyi talouden kentällä tapahtuvaan kamppailuun. Colemanin näkemys sosiaalisesta pääomasta korosti normien ja luottamuksen ylläpitoa sosiaalisissa suhdeverkostoissa ja tätä näkemystä täydensi Burt liittämällä sosiaalisen pääoman käsitteeseen yksilön käytössä olevat sosiaaliset suhdeverkostot. (Ruuskanen 2001, 2.) Putnamille sosiaali-

nen pääoma tarkoittaa Colemanin tavoin sosiaalisten verkostojen tyyppiä, joka on tietylle paikallisyhteisölle tai rajatulle maantieteelliselle alueelle ominaista, mutta laajennetusti ja enemmän. Putnam korostaa esimerkiksi paikallisyhteisöjen tai maantieteelliselle alueelle ominaisten yhteisöjen vakiintuneita käytänteitä, kuten tasaveroisia verkostoja ja aktiivista yhdistystoimintaa. (Ruuskanen 2001, 22–23.) Putnam (2004) vaatii itse hyvin yksinkertaista määritelmää sosiaaliselle pääomalle. Hän kuvaa sosiaalisen pääoman viittaavan sosiaalisiin verkostoihin ja niihin liittyviin vastavuoroisuuden normeihin.

Putnam (2001, 2) erottelee sosiaalisen pääoman muodoista muodollisen ja epämuodollisen, mutta niitä molempia yhdistää verkostojen muodostumisen ja hyödyllisen vastavuoroisuuden syntymisen. Putnam korostaa, että ohuetkin sosiaalisen pääoman muodot voivat olla ihmiselle hyödyllisiä. Kun ihmisellä on tiiviit suhteet ja vastavuoroiset verkostot muiden ihmisten kanssa, toimii yhteistyö sanattomasti ja ilman sopimuksia yhteisellä ymmärryksellä. Sosiaalinen pääoma lisää yksilön oman hyvinvoinnin lisäksi myös naapureiden tai yhteisön hyvinvointia. (Putnam 2001, 13.) Ydinidea on Putnamin (2004) sanoin hyvin yksinkertainen: Sosiaalisilla verkostoilla on arvoa siinä oleville ihmisille. Sisäisten arvojen lisäksi niillä on myös ulkoisia vaikutuksia eli vaikutuksia sivullisiin. Tiheät sosiaaliset verkostot, esimerkkinä grilli- tai illallisjuhlat naapurustossa voivat estää rikollisuutta hyödyttäen myös niitä, jotka eivät itse käy grillijuhlissa.

Putnam (2004) toteaa, että erityyppiset sosiaaliset pääomat on erotettava toisistaan ja käyttää käsitteitä sitova ja siltaava pääoma, jonka mukaan tätä kirjallisuuskatsausta myös teemoitellaan. Sitova sosiaalinen pääoma tarkoittaa yhteyksiä ihmisten välillä, jotka ovat samankaltaisia esimerkiksi etnisyydessä, iässä tai sosiaalisessa luokassa. Siltaava pääoma on linkki, joka ylittää sosiaalisen hajoamisen eri linjat. Tuominen & Haanpää (2021, 620) kuvaavat sitovan sosiaalisen pääoman koostuvan sisäänpäin suuntautuvista suhteista, jotka tuottavat tyypillisesti sosiaalisten ja psyykkisten tekijöiden lähde. Siltaava sosiaalinen pääoma taas kurottautuu ulospäin käsittäen suhteet erilaisista taustoista tulevien ihmisten välillä.

Honkaniemi & Luoto (2021, 25–26) toteavat paikallista sosiaalista pääomaa luonnehditun luottamuksen, arvojen ja toimijuuden kautta. Sitovalla sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan Putnamia mukaillen yhteisön yhteisiä arvoja ja identiteettiä pitävää voimaa. Siltaava sosiaalinen pääoma puolestaan luo verkostomaisia yhteyksiä ydinryhmän ulkopuolelle. Tutkijoiden haastattelun perusteella maaseudulla voidaan todeta uuden teknologian myötä tapahtuvaa sitovan sosiaalisen pääoman murentumista ja siltaavan pääoman muotojen kehittymistä niiden tilalle. (Honkaniemi & Luoto 2021, 12–13.) Sitovaa ja siltaavaa pääomaa ja niiden erottamista tärkeämpää kuitenkin on, että sosiaalisten verkostojen ymmärretään olevan voimakas voimavara sekä yksilölle että yhteisöille (Putnam 2004). Tiivistetysti sosiaalinen pääoma tarkoittaa yhteisön jäsenten välisiä monenlaisia verkostoja, luottamusta ja yhteistyötä. Vahva sosiaalinen pääoma voi edistää sosiaalista hyvinvointia tarjoamalla tukea, resursseja ja mahdollisuuksia yhteisön jäsenille ja sitä kautta koko maaseutuyhteisölle. Putnamin sosiaalisen pääoman teoria keskittyy lähestulkoon myönteisiin tuloksiin, joista häntä on myös arvosteltu (Tuominen & Haanpää 2021, 621).

2.3 Hyvinvointiteorioita

Yhteiskuntatieteissä on harvoja käsitteitä, jotka ovat määritelty niin monella tavoin, kuin hyvinvointi on (Allardt 1976, 17). Allardtin tarvekäsitys ymmärtää hyvinvoinnin tilaksi, jossa ihmisen keskeiset tarpeet on mahdollisuus tyydyttää kolmen perusluokan avulla. Ne ovat alkuperäisesti esitetty englanniksi termein “*loving, having and being*”. (Allardt 1976, 38.)

Loving (yhteisyyssuhteet) käsitteellä Allardt tarkoittaa yksilön luontaisen toveruuden ja verkostoon kuulumisen tarvetta, joissa välittäminen ja toisista pitäminen ilmaistaan. Tätä yhteisyyttä voidaan pitää resurssina, joka auttaa yksilöä toteuttamaan muita arvoja. (Allardt 1976, 43.)

Having (elintaso) on selkeästi tarvehierarkian yläpäässä ja hyvinvoinnin perusta. Allardt (1976, 41) perustelee tätä näkemystä viittaamalla kolmannen maailman köyhyyteen ja alhaiseen elintasaan, joka vaikuttaa yksilön käyttäytymiseen ja sosiaaliseen

organisaatioon. Tässä tutkimuksessa sosiaalisen hyvinvoinnin merkityksiä selvittäessä aineistoon kuuluu sekä länsimaita, että köyhiä maatalousyhteisöjä, eli elintason tarkastelu ja tarvehierarkian ymmärtäminen korostuu artikkeleissa.

Being (itsensä toteuttamisen muodot) Allardt (1976, 47–48) jakaa neljään osatekijään: yksilön pitämiseen persoonana, yksilön statusta, yksilön mahdollisuutta harrastuksiin ja vapaa-ajan toimintaan eli tekemiseen ja yksilön mahdollisuuksia poliittiseen osallistumiseen. Allardt on myöhemmin vielä täsmentänyt hyvinvoinnin käsitteitään ja mittareitaan etsien tasapainoa eri näkemyksiin kaihtaen varmoja totuuksia (Uusitalo & Simpura 2020, 583). Allardtin perinteinen hyvinvointiteoria on muokautunut eri tutkijoiden tarpeista käsin siihen tarkasteluun, mikä kulloinkin on ollut tutkimuksellisesti tarpeellista.

Helne & Hirvilammi (2019, 9–10) laajentavat Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuudet neljanteen käsitteeseen “doing” eli tekeminen. Tekeminen ei liity heidän mukaansa varsinaisesti minkäänlaiseen tiettyyn toimintaan, vaan tarkoittaa eettisesti kestävä ja vastuullista tekemistä muita ihmisiä ja tulevia sukupolvia kohtaan tuoden merkitystä elämään.

Allardtin teoriaan ovat pohjanneet myös Kattilakoski & Rantamäki (2022, 115–117) muodostaessaan maaseudun paikallisten hyvinvointijärjestelmien teoreettista tulkintamallia. Malli pohjautuu paikallisten hyvinvointijärjestelmien teoriaan, jonka ovat kehittäneet italialaiset sosiologit Mingione, Oberti ja Andreotti. Teoria tarjoaa välineitä maaseudulla olevien paikallisten yhteisöjen ja hyvinvointivaltion väliseen tulkintaan yhdistäen siihen myös kestävä kehityksen periaatteet. Kattilakoski & Rantamäki kokivat tarpeelliseksi täydentää ja laajentaa tätä paikallisten hyvinvointijärjestelmien teoriaa edelleen. He tekivät sen vahvistamalla paikallistason tarkastelua neljän eri ulottuvuuden kautta, jotka auttavat tunnistamaan ja ymmärtämään maaseudulla olevien paikallisyhteisöjen hyvinvoinnin muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä. Näitä ulottuvuuksia ovat kokonaisvaltainen hyvinvointikäsite, paikallisuuden määrittäminen, yhteistyö ja tulevaisuudennäkymät sekä julkisen ja kansalaisyhteiskunnan välinen vuorovaikutus. (Kattilakoski 2022, 115–117.)

Paikallisten hyvinvointijärjestelmien teoreettisen tulkintamallin kokonaisvaltainen hyvinvointikäsitys pitää sisällään Allardtin merkityksellisten tarpeiden lisäksi Helne & Hirvilammen lisäämän vastuullisen toiminnan (doing) ulottuvuuden (Kattilakoski 2022, 118–119). Helne (2023, 160–165) pitää oleellisena doing ulottuvuuden lähtökohtana Allardtin käyttämää termiä “elävät olennot”. Having- ulottuvuuden elintason tavoittelulla on ylärajansa, jolloin on mietittävä kestävä kehitystä. Tavoitteeksi kestäväälle hyvinvoinnille doing- ulottuvuudessa asetetaan planetaarinen hyvinvointi, joka edellyttää kestävämmän kehityksen pysäyttämistä.

Kattilakoski & Rantamäki ovat lisänneet kokonaisvaltaiseen hyvinvointinäkemykseen arjen tason tarkastelun. Se tarkastelee esimerkiksi sitä, kuinka ihmisen omat henkilökohtaiset resurssit vaikuttavat arjen hyvinvointiin konkreettisesti (Kattilakoski 2022, 118–119). Tulevaisuudennäkymissä on Kattilakosken (2022, 121–122) mukaan tarpeen tarkastella paikallisyhteisöjen kykyä ennakoida ja tunnistaa tulevaa kehitystä sekä arvioida omia toimintamahdollisuuksia suhteessa tulevaisuuden tulkitoihin. Kattilakoski & Rantamäki (2021, 377) näkevät teoriassaan katseen suuntautuvan hyvinvointia tukevien resurssien osalta palvelutarjontaan ja niiden yhteistyöhön, jossa toimijoiden taustasektorilla ei ole merkitystä. Oleellista teoriassa on ymmärtää paikallistason resurssien tuottama hyvinvointi ja toiminnan yhteisöllinen oikeellisuus, luotettavuus ja lainmukaisuus.

Tässä kirjallisuuskatsauksessa pitäydytään hyvinvointia määrittelevissä “having, loving, being, doing” käsitteissä, vaikka taustalla tulee pitää mielessä paikallisten yhteisöjen palvelutarjonta ja käytettävissä olevat paikallistason resurssit.

2.4 Tutkimuskysymys

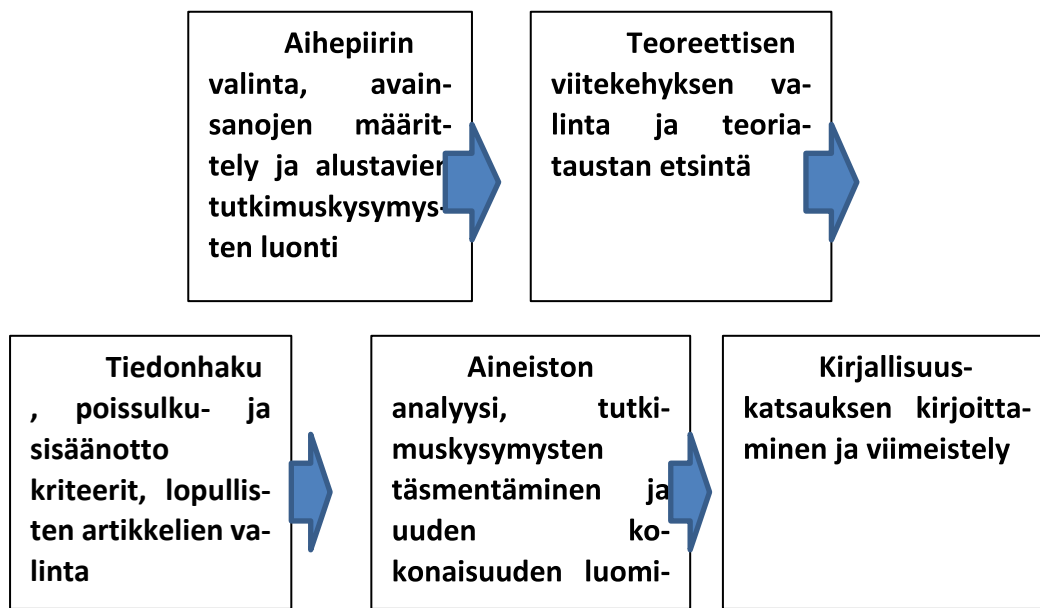
Tutkimuskysymys muodostuu sosiaalisen pääoman ja – hyvinvoinnin väliseen suhteeseen maaseutumaisilla alueilla. Lähestyn aineistoa yksilölähtöisesti, mutta yksilön ja yhteisön hyvinvoinnin välinen raja on joustava, osin päällekkäinen ja tarkastelua vaativa. Kirjallisuuskatsauksen avulla pyrin etsimään vastauksen seuraavaan tutkimuskysymykseen:

Millä tavoin sosiaalinen pääoma vaikuttaa maaseudun asukkaiden hyvinvointiin?

3 TUTKIELMAN TOTEUTUS

Tutkielma toteutettiin narratiivisena eli kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Tämän lähestymistavan etuna on sen joustavuus hakuprosessissa, sillä se reagoi havaintoihin ohjaten tutkimusta eteenpäin. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen päämääränä on laajentaa aiheen ymmärrystä asteittain kokoamalla ja keskittämällä tietoa erilaisista lähteistä. Tarkoituksena ei ole vain ilmiön yleisyyden arviointi, vaan pikemminkin tiedon kokoaminen siitä, mitä aiheesta jo tiedetään ja mitkä ovat sen keskeiset käsitteet. Lisäksi tavoitteena on syventää ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä ja edistää tiedon lisääntymistä analysoimalla kirjallista aineistoa. Narratiivisessa tiedonhaussa valintakriteerit ovat melko väljät. Tämä lähestymistapa on luonteeltaan sellainen, että tutkimuskysymykset voivat tarkentua ja selkiytyä tutkimuksen edetessä. (Vilkkä 2023, 20–22.)

Narratiivisen kirjallisuuskatsauksen avulla pystyin ottamaan tutkimukseen erilaisia maaseutututkimuksia, erilaisia lähestymiskulmia ja usean eri tieteenalan lähteitä. Yhdistävänä tekijänä kirjallisuuskatsaukseen mukaan otetuille artikkeleille säilyi yksilön sosiaalisen pääoman tarkastelu ja hyvinvointi-ilmiön ymmärryksen syventyminen. Narratiivinen kirjallisuuskatsaus mahdollisti tutkimuskysymyksien täsmennyksen verrattain myöhäisessä vaiheessa tutkimusta ja uuden synteessin luominen aineistosta nousevien tulosten perusteella. Seuraavassa kuviossa (kuvio 1) esittelen tutkielman edistymisen prosessimaisena jatkumona.

KUVIO 1 Kirjallisuuskatsaus prosessina

3.1 Tiedonhaku

Kirjallisuuskatsauksen tiedonhaku tulee olla Vilkan (2023, 54) mukaan jäsenneiltyä, läpinäkyvää, tarkkaa ja kattavasti suhteutettu tutkimuskysymykseen. Aineiston hakuprosessi tapahtui vaiheittain, kunnes eri tietokannoista koostui kattava tutkimusaineisto. Vilka (2023, 55) kutsuu aineiston hakuprosessin ensimmäistä vaihetta tunnistamisvaiheeksi, jolloin hakukriteerien avulla muodostetaan yleistä kehystä. Tässä tutkimuksessa tunnistamisvaiheeseen kuului tutkimuskysymyksiä alustava muotoilu kahteen tutkittavaan mielenkiintoon kohdistuen: Millaisia sosiaalisen pääoman muotoja maaseudulla tunnustetaan ja miten sosiaalinen hyvinvointi maaseudulla rakentuu. Avainsanoiksi muodostuivat sosiaalinen pääoma, maaseutu, sosiaalinen hyvinvointi ja verkostot. Hakulauseke muokkaantui informaation avustuksella ja löydettyjen artikkeleiden perusteella. Hakulauseena toimi ensin: maaseutu* OR rural* OR countryside AND verkosto* OR networks AND sosiaalinen pääoma OR social capital. Tällä haulla sosiaalista pääomaa koskevia tutkimuksia kyllä tuli reilusti, mutta maaseutu-

näkemyksellä ja ihmissuhteisiin liittyvät verkostot jäivät vähälle. Lopulliseksi hakulausekkeeksi muodostui informaation avustuksella "social capital" OR "sosiaalinen pääoma" OR "social participation" AND "rural areas" OR maaseutu*.

Vilkan (2023, 55) mukaan aineiston hakuprosessin toinen vaihe on seulonta, jossa aineistoa lukemalla pystytään muodostamaan sisäänotto ja poissulkukriteerit ja valitsemaan laadukas ja kattava tutkimusaineisto. Aineiston siivilöinnin kautta tutkija pystyy arvioimaan aineiston laadun ja aloittamaan analyysin. Mukaan ottamisen kriteerit olivat tässä kirjallisuuskatsauksessa seuraavat: Vertaisarvioitu alkuperäinen artikkeli tieteellisessä lehdessä tai väitöstutkimus, artikkelista saatavilla koko teksti, vuosilta 2010–2024 tai aiemmin julkaistu sisältää oleellista tietoa kohderyhmästä vastaten tutkimuskysymyksiini. Poissulkemiseen johti vertaisarvioinnin puute, pelkkä abstrakti ja tiivistelmä ilma kokotekstiä, raportit ja selvitykset, puhtaasti terveystieteelliset tutkimukset ja tietyn suppean ryhmän tutkimukset.

Sisäänottoon ja poissulkuun vaikutti löydettyjen tutkimusten kohde siten, että tein päätöksen iäkkäistä ihmisistä julkaistujen artikkelien määrän mukaan ottamista. Vanhuksiin kohdistuvaa hyvinvointi tutkimusta oli maaseudulta enemmän, koska kaupungistuminen kohdistuu yleensä nuorempaan väestöön ja maaseuduille jää enemmän vanhusväestöä. Löysin lisäksi kirjallisuutta lapsista, äideistä ja miehistä, jotka valitsin mukaan aineiston monimuotoisuuden vuoksi. En myöskään tehnyt eroa eri maaseutuluokitusten välillä suomalaisessa tai kansainvälisessä tutkimuksessa. Jos tutkija oli käyttänyt maaseutu sanaa, hyväksyin sen tutkimukseeni.

Kokonaisuudessaan artikkeleita löytyi 29, joista tutkimukseen valikoitui mukaan ottamisen ja poissulkemisen kriteerien perusteella 11 (taulukko 1). Poissuljettuja artikkeleita oli 18. Tutkimukseen valittujen artikkelien tietokannat ja tutkimusten määrät (n) olivat seuraavat: JYKDOK (n=3), Google Scholar (n=4), Cinahl (n=2), Science Direct (n=2). Artikkeleissa oli käytetty erilaisia tutkimusasetelmia ja -menetelmiä.

TAULUKKO 1 Kirjallisuuskatsaukseen valitut artikkelit

Tutkimuksen nimi	Tekijä(t)	Julkaisu/ tietokanta	Keskeiset tulokset
Yhteisöllisyys syrjäisellä maaseudulla asuvien ikääntyneiden arjessa.	Jaakkola, E.	2015. Väitöskirja. Lapin yliopisto. GOOGLE SCHOLAR	Yhteisöllisyyden voimavara ilmenee vuorovaikutuksessa ja toimijuudessa, jossa on mukana sosiaalisen- ja inhimillisen pääoman piirteitä. Yksilön ja yhteisön pääoman elementit lisäävät yksilön voimavaroja. Yhteisöllisyys toteutuu monenlaisissa yhteisissä harrastuksissa ja tapahtumissa.
Factors influencing social capital in rural communities in Nigeria.	Sofoluwe, N. A., Oyelami, L. O., Adisa, O	2021. Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv Economics. Ekohomika 1(214)/2021 27-34. JYKDOK	Sosiaalisen pääomaan liitetään koulutus. Naapureiden, kavereiden, ystävien yhteyksiä ja vierailuita arvostetaan. Yhteistyön ja ryhmätoiminnan sosiaalisen pääoman korkea ulottuvuus viittaa siihen haluun toteuttaa maaseutuhankkeita muiden yhteisön jäsenten kesken.
Influence of Rural Social Capital and Production Mode on the Subjective Well-Being of Farmers and Herdsmen: Empirical Discovery on Farmers and Herdsmen in Inner Mongolia.	Welong, L., Dong ,S., Lin, H., Li, Y., Li, Z., Jin, Z., Xia, B.	2021. International Journal of Environmental Research and Public Health 2022, 19, 695. JYKDOK	Yksilöllinen sosiaalinen pääoma parantaa koettua hyvinvointia sosiaalisen osallistumisen, sosiaalisen verkostoitumisen ja sosiaalisen maineen kautta. Yksilöllisen sosiaalisen pääoman kasvu vähentää kollektiivisen sosiaalisen pääoman tarvetta.
Non-optimal impacts of internet expansion on community capacity in rural areas.	Tanaka, H., Onitsuka, K., Hoshino, S.	2023. Research in Globalization 7 (2023) 100176 SCIENCE DIRECT	Japanin maaseudulla internetin käyttö on vähentää kasvotusten kohtattavaa yhteisöllisyyttä ja siirtää yhteisöllisyyden enemmän verkon yhteisöihin.
Growing up in rural community - children's experiences of social capital from perspectives of wellbeing.	Eriksson U, Asplund K & Sellström E.	2010. Rural & Remote Health 10(3), 1-12. GOOGLE SCHOLAR	Maaseutu tarjoaa turvallisen yhteisön, jossa perhe, sukulaiset, naapurit ja yhteisö luovat turvaa. Luonnon merkitys ja sen saavutettavuus näkyi vapaa-ajan aktiviteeteissa. Sosiaalinen eristyneisyys on mahdollinen.

Hyvinvoinnin verkostot maalla asuvien äitien arjessa. Etnografinen tutkimus palvelujen käytöstä ja hyvän arjen rakentumisesta.	Hämeenaho, P.	2014. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. GOOGLE SCHOLAR	Äitien tarjoama naapuriapu on yksi sosiaaliseen pääomaan liitettyistä ilmentymistä. Se tapahtuu paikallisissa sosiaalisissa verkostoissa näkyen auttamisena ja huolenpitona. Yhteisöllinen toiminta on vastapainoa perheelle, mutta voi olla myös velvoittava rasite.
The effect of social capital in mitigating drought impacts and improving livability of Iranian rural households.	Savari, M., Damaneh, H. E., Damaneh, H. E.	2023. International Journal of Disaster Risk Reduction 89 (2023) 103630. SCIENCE DIRECT	Yhteisö voi saavuttaa korkean resilienssin luonnonuhkien aikana sosiaalisen pääoman avulla. Erittäin tärkeitä tekijöitä ovat mm. ihmisten ja ryhmien välinen paikallinen yhteistyö, paikallinen luottamus, verkostoituminen sekä yhteisön institutionaalisten päätösten tekeminen, jotka voivat olla tehokkaita vaarojen hallinnassa ja riskien vähentämisessä.
Se on miehen elämää. Maaseudulla asuvia miehiä elämänsä kertomassa.	Jokiranta, H.	2003. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. GOOGLE SCHOLAR	Miesten elämänkertomuksissa sosiaalinen pääoma näyttäytyy voimavarana elämän jatkumiselle ja asuinympäristöön liittyvänä yhteisöllisyyden merkityksenä. Sosiaalisen pääoman elementtien lisäksi yhteisöllisyys muodostuu kunkin henkilökohteisessa elämässä erilaisista asioista.
Value of social activities and prerequisites for continued participation of rural older adults: A qualitative study	Onishi, R., Takashima, R., Saeki, K., Hirano, M.	2021. Nursing Open. 2023; 10: 3274-3284. CINAHL	Sosiaalinen toiminta tarjoaa Japanin maaseudun ikääntyville aikuisille vastavuoroisia siteitä, selviytymistä ikääntymisestä, parempaa arkielämää ja sosiaalista turvaverkkoa. Yhteisiin tapahtumiin osallistumisessa korostui vuorovaikutus ja ilo yhteisistä tapahtumista.
Exploring Social Capital in Rural Settlements of an Islander Region in Greece	Zizzi, A., Tseloni, A., Skapinakis, P., Savvidou, M., Chiou, M.	2009. Journal of Community & Applied Social Psychology 20: 125-138 (2010). CINAHL	Yhteisöverkostoilla, ryhmän jäsenyydellä ja sosiaalisella osallistumisella on suhteellisen korkeasta yleisestä luottamuksesta huolimatta vähäistä merkitystä maaseudun ihmisten elämässä. Sosi-

			aallinen osallistuminen on mekanismi, jonka kautta yhteisön identiteetti aktivoituu tietyissä olosuhteissa.
Assessing the impact of pubs on community cohesion and wellbeing in the English countryside . A longitudinal study.	Cabras, I., Mount, M. P.	2016. International Journal of contemporary hospitality management 2017, Vol.29 (1), p.489-506. JYKDOK	Englannin maaseudulla pubit toimivat monipuolisina kyläkeskuksina ja ovat välttämättömiä asukkaiden välisten sosiaalisten suhteiden edistämässä ja kehittämisessä, kylien ja yhteisön yhteenkuuluvuuden vahvistamisessa, sekä yhteisöllisen hyvinvoinnin ja sosiaalisen pääoman tarjoamisessa.

3.2 Aineiston analyysi

Kirjallisuuskatsaukset etenevät teorialähtöistä realistista synteesiä lukuun ottamatta induktiivisesti eli aineistosta nousevana päättelynä (Vilka 2023, 86). Sisällönanalyysin valmistelu alkoi artikkeleista esiin nousevien tietojen valmistelulla, eli artikkelien läpikäymisellä ja tutkimuksen tarkoituksen määrittelyllä. Tämän jälkeen artikkeleista ja keskeisistä tuloksista muodostettiin taulukko (taulukko 1). Tämän jälkeen jatkoin artikkeleista nousevien asioiden puhtaaksikirjoittamiseen, joista muotoutui 33 sivua tekstiä. Tämän jälkeen alkoi varsinaisen sisällön analyysi teemoittelun avulla (taulukko 2). Alustavien teemojen (68 kpl) jälkeen muodostin alateemat (7 kpl) edeten niistä sosiaalisen pääoman teemoihin. Toiseen tutkimuskysymykseen etsin vastauksia hyvinvointiteorian pohjalta.

TAULUKKO 2 Esimerkki teemoittelusta

Alustavat teemat	Alateemat	Pääteemat (Putnam)
Arvot, kokemustieto, perinteet, historia, tavat	Identiteettiin tai käyttäytymiseen vaikuttavat tekijät	Yksilön identiteetistä ja yhteisön arvoista syntyvä sitova pääoma
Merkityksellisyys, elämänsuske, arvostus sitoutuminen	Onnellisuuden ja tyytyväisyyden tunteita lisäävät tekijät	
Terveys, hyvinvointi, kiire, koulutus, talustilanne	Elämänlaatuun vaikuttavat tekijät	

Talkoot, vapaaehtoistyö, kylän tapahtumat, luonto, harrastusmahdollisuudet	Yhteisöllisyyden ja osallisuuden tavat	
Ystävät, naapurit, sosiaalinen ympäristö, ikätoverit	Sosiaaliset suhteet ja ihmishuoneverkostot	Vuorovaikutuksessa luotu siltaava sosiaalinen pääoma
Turvallisuus, luottamus, arjen helpottuminen, verkostoituminen, sosiaalinen kontrolli	Yhteisölliseen hyvinvointiin ja sosiaalisiin siteisiin vaikuttavat tekijät	
Lait, palvelujärjestelmät, liikenneyhteydet, tietopohja, tietoliikenneyhteydet	Yhteiskunnallinen ja teknologinen infrastruktuuri	Sekä sitovaa, että siltaavaa pääomaa.

4 SOSIAALINEN PÄÄOMA JA KOETTU HYVINVOINTI MAASEUTUYHTEISÖISSÄ

Maaseudulla asuvan ihmisen ja maaseutuyhteisön hyvinvointi ei ole yksiselitteinen asia ja se on kirjallisuuskatsaukseen valittujen artikkeleiden valossa ajasta, paikasta ja olosuhteista johtuvaa. Tutkimusasetelma oli kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen tyyppillisesti joustava ja väljä. Halusin poimia artikkeleista mahdollisimman laajasti sosiaalisen pääoman ja hyvinvoinnin ilmiötä kuvaavaa tietoa kansainvälisesti ja eri ikäryhmistä. Lapsiin kohdistuvassa Erikssonin ja muiden (2010) tutkimuksessa tutkija kuvaa lasten omakohtaista näkemystä lähialueen sosiaalisesta pääomasta ja sen hyvinvointia lisäävistä tekijöistä. Sosiaalista pääomaa ja subjektiivista hyvinvointia tutkivat myös Welong ja kumppanit (2021) selvittäessään maanviljelijöiden ja paimenten erilaisia tuotantotapoja. Savari ja muut (2023) tutkivat sosiaalisen pääoman tekijöitä

Iranin kuivuusalueella asuvien maaseutuperheiden asumiskelpoisuuteen, kuten myös Sofoluwe muiden kanssa (2021) Nigerian maaseudulla.

Sosiaalisen pääoman ja yhteenkuuluvaisuuden tutkimus Kreikan maaseudulla nousi aineistoon sen kiinnostavuuden ja sisällön kriittisyyden perusteella. Artikkelin kirjoittajat Zizzi ja muut (2009) tuovat esille muista artikkeleista poikkeavia asioita yhteisön keskinäisistä suhteista sosiaalisen pääoman muodostavina lähteinä. Samaa yhteisöllisyyttä, sosiaalista pääomaa ja voimavaroja käsittelevät Tanaka muiden kanssa (2023) artikkelissaan Japanin maaseudun internetin käyttöön liittyen, sekä Jaakkola (2015) kuvatessaan ikäihmisten kokemuksia yhteisöllisyydestä voimavarana. Sosiaalisen toiminnan arvoa tutkitaan Onishin ja kumppaneiden (2021) artikkelissa Japanin vanhusväestön parissa ja Cabras & Mount (2016) Englannin maaseudun pu-beihin liittyvässä tutkimuksissa. Hyvää arkea ja elämää kuvaavat Hämeenahon (2014) tutkimus maaseudun äitien elämästä, sekä Jokirannan (2003) elämäkertakuvaus miesten elämästä. Näistä artikkeleista koostuvassa kirjallisuuskatsauksessa selvitän maaseudun sitovan ja siltaavan pääoman muotoja, sekä maaseudulla asuvan ihmisen sosiaalisen pääoman tuottamaa koettua hyvinvointia.

4.1 Maaseudun sitova ja siltaava sosiaalinen pääoma

4.1.1 Toisiinsa sitovat yhteydet

Putnam (2004) kuvaa sitovan pääoman edistävän ryhmän sisäistä yhteisöllisyyttä ja olevan eräänlainen liima samoja arvoja kokevien ihmisten välillä. Samankaltaisten ihmisten välisiä sitovia yhteyksiä olen tässä tutkimuksessa jakanut teemoittelun avulla kolmeen eri kategoriaan: Identiteettiin tai käyttäytymiseen vaikuttaviin tekijöihin, onnellisuuden ja tyytyväisyyden tunteita lisääviin tekijöihin ja elämänlaatuun vaikuttaviin tekijöihin. Nämä kaikki teemat liittyvät yksilön henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, joita arvioidaan kuitenkin suhteessa yhteisön muihin jäseniin.

Identiteettiin tai käyttäytymiseen vaikuttavista tekijöistä, kuten arvoista, kokemustiedosta, perinteistä, historiasta ja kulttuuriperimästä kerrottiin kirjallisuudessa

monin eri tavoin. Jaakkola (2015) kuvaa maaseutuyhteisössä tapahtuvan ikäihmisten yhteisen toiminnan merkitystä kokemustiedon siirtämisenä vanhemmilta nuoremmille. Miesten kertomuksissa elämäntiedon arvot näyttävät rakentuvat perinteiden ja omakohtaisten koettelemusten varaan. Miesten kertomuksissa olennaista on heidän lapsuudessaan oppimansa suhde työhön ja työn teon perinteeseen. Tämä sukupolvien historiaan liittyvä yhteisöllisyys tuottaa sosiaalista pääomaa. Maatalousyrittäjä rakentaa yhteisöllisyyttä ja sosiaalista pääomaa maatalon historiasta. (Jokiranta 2003, 173.) Ylisukupolvisuudesta ja historian perinteistä kirjoittaa myös Hämeenaho (2014, 167). Hänen maaseutunsa äitiin kohdistuvista haastatteluistaan korostuu erityisesti niiden äitien aktiivisuus, jotka olivat asuneet kotikylällä ja ehkä jopa samalla tilalla pisimmän aikaa elämästään. Näiden naisten suhde yhteisöön oli rakentunut ylisukupolvisesti pitkällä aikavälillä. Onishi ja muut (2021) toteavat, että osallistuminen maaseudun sosiaaliseen toimintaan edellyttää kulttuuristen normien noudattamista. Kreikan maaseudulla toista ihmistä auttava käyttäytyminen nähdään vahvana kulttuurisena normina perustuen kristillisiin arvoihin (Zizzi ym. 2009).

Maaseudun ihmisten onnellisuuden ja tyytyväisyyden tunteita lisäävät merkityksellisyys, yhteenkuuluvaisuuden tunne, elämänusko, arvostus ja sitoutuminen. Jaakkolan (2015, 113–121) tutkimuksen mukaan, itsensä toteuttaminen näkyy erilaisina yhteisen toiminnan muotoina, kuten liikuntana tai järjestötoimintana. Tällainen toiminta lisää ”me-henkeä” ja kuvataan merkityksellisenä toimintana ja -kokemuksina. Vastavuoroisuuden toimijuutta arvostetaan. Samaan tulokseen päätyi Sofoluwe ja muut (2021) isossa, 220 Nigerian kotitaloutta käsittelevässä tutkimuksessaan. Tulokset korostivat suurimman osan arvostavan ulkoisen lähialueen, eli naapureiden, kavereiden ja ystävien yhteyksiä ja vierailuita. Nigeriassa maaseudun verkostot kuvattiin kunniallisiksi ja konservatiivisiksi. Lasten onnellisuus ja tyytyväisyys kuvautui Erikssonin ja kumppaneiden (2010) mukaan syntyvän luonnosta kumpuavasta vapauden ja rauhallisuuden tunteista, lemmikkien kanssa olemisesta tai lapsille kohdistetusta ohjelmasta kylätapahtumissa. Miesten kertomuksissa esiintyy sosiaaliseen pääomaan liitettävä luottamus, joka näkyy Jokirannan (2003) tutkimuksessa eräänlai-

sena elämänasenteeseen liittyvänä tulevaisuudenuskona. Iäkkäiden ihmisten kohdalla Onishin ja muiden (2012) tutkimuksessa onnellisuutta tuo Japanin vanhusten ”salongeissa” tapahtuvat yhteisölliset ruokahetket, pelit ja kulttuuri. He kuvailivat ajan viettämistä yhdessä lisäävän omaa kuuluvaisuuden tunnetta, iloa ja hauskuutta. Kreikassa yhteenkuuluvaisuuden tunne oli tutkijoiden mukaan rapistumassa. Vastauksista ilmeni, että ihmiset tuntuvat nykyään kiinnostuneemmilta oman hyvän, kuin yhteisöön kuulumisen tunteesta. (Zizzi ym. 2009.)

Elämänlaatuun vaikuttavien tekijöiden, kuten terveyden, hyvinvoinnin, kiireen, koulutuksen tai taloustilanteen merkitys vaihteli hyvin paljon eri tutkimuksissa riippuen tutkimuksen kohdejoukosta. Taloustilanne saa erilaisen painoarvon köyhien maiden tutkimuksissa. Tietty elintaso liittyy perustarpeisiin ja tämän vuoksi se korostuu maissa, joissa elintaso ei ole yhtä korkealla tasolla kuin rikkaissa valtioissa. Sosiaalisen pääoman tutkimuksessa Iranin kuivuusalueen taloudet kärsivät elinkyvyn vaihtelusta kuivuusolosuhteissa. Tutkijat ovat todenneet, että sosiaalinen pääoma laskee kuivuuden lisääntyessä. Ilmastonmuutos ja luonnonkatastrofit ovat kuitenkin korostaneet enemmän ihmisten ja paikallisyhteisöjen välistä yhteyttä. Eri yhteisöjen sietokykyä, elinkelpoisuutta ja toimeentuloa parantaa sosiaalinen pääoma, joka on välttämätön kestävän asumisen saavuttamiseksi. Sosiaalisen pääoman lisäämisen muotoja ovat näissä olosuhteissa tiedon jakaminen ja tietoisuuden lisääntyminen, solidarisuus ja taloudellinen tuki. (Savari ym. 2023.) Nigerian maatalousyhteisöjä koskeva tutkimus vahvistaa tiedon jakamisen tärkeyden. Erityisesti koulutus inhimillisenä pääomana on ratkaisevan tärkeä hyödyllisen tiedon saamiseksi ja yhteisön olemassa olevien etujen ymmärtämiseksi. Tuottavien talouskasvien, kuten kahvin ja kaakaon viljelijät kuuluvat todennäköisemmin sosiaaliseen pääomaryhmään ja vahvistaa luoton saantia ja sijoitusmahdollisuuksia. (Sofoluwe ym. 2021). Kiireen merkitys elämänlaatuun tuli selvimmän esille maaseudulla asuvien äitien kertomuksissa. Vähiten yhteisölliseen toimintaan osallistuvilla äideillä oli yleensä myös pienimmän lapset. Kaikki äidit eivät halunneet tai ehtineet osallistua kylän järjestämiin aktiviteetteihin. Pitkät välimatkat, pienet lapset ja yhteisön toimintaan vaadittava sitoutuneisuus koettiin osallistumista estävinä tekijöinä. Toisaalta kodin ulkopuolelle tarjottu tai sieltä

saatu apu oli monesti ainoa käytössä oleva tuki palveluverkon puuttuessa ja kodin ulkopuolinen tekeminen koettiin omana aikana ja irtiottona perheen rutiineista. (Hämeenaho 2014, 172–194.)

4.1.2 Siltaavat verkostomaiset yhteydet

Putnam (2001; 2004) kuvaa siltaavaa pääomaa eräänlaiseksi linkiksi, joka ylittää sosiaalisen hajaamisen eri linjat luoden verkostomaisia yhteyksiä ryhmien välille ja se ymmärretään suhteissa ulkopuolisiin ihmisiin. Siltaavat sosiaalisen pääoman yhteydet kuvataan tässä tutkielmassa teemoittelun mukaisesti kolmessa eri teemassa: Yhteisöllisyyden ja osallisuuden tavoissa, sosiaalisissa suhteissa ja ihmissuhdeverkostoissa sekä yhteisölliseen hyvinvointiin sekä yhteisöllisiin siteisiin vaikuttavissa tekijöissä. Nämä liittyvät yhteisön tuottamaan sosiaaliseen pääomaan, josta kertyy yksilölle sosiaalista pääomaa. Yhteisöllisyyden ja osallisuuden tavat, kuten talkoot, vapaaehtoistyö, kylän tapahtumat, harrastusmahdollisuudet ja kohtaamispaikat näyttäytyvät artikkeleissa moninaisina ja erittäin tärkeinä sosiaalista pääomaa tuottavina asioina. Kuten aiemmin tässä tutkimuksessa mainitsin, hyvinvointiin liitetään rinnakkaisena ja lomittaisena tekijänä liitetty osallisuus, joka voi näyttäytyä taloudellisesti, poliittisesti tai sosiokulttuurisesti. (Kattilakoski ym. 2022, 28.) Jokaisessa artikkelissa viitattiin jollain tavoin yhteisöllisyyden tai osallisuuden ilmenemismuotoihin, vaikka niiden tarkastelun jätin tutkimuskysymyksen asettelun vuoksi taka-alalle.

Jaakkolan (2105, 123) ikäihmisiä koskevassa tutkimuksessa harrastukset liittyivät toimijuuteen kädentaitojen tai liikunnan parissa. Kirjasto, retket, kuorolaulu ja karaoke tukivat ikäihmisten toimijuutta ja siitä nousevaa yhteisöllisyyttä. Samalla ne toimivat yhdistävinä sosiaalisen pääoman ja yhteisöllisyyden muotoina. Jaakkolan (2015, 183) tutkimuksessa tuli esiin talkoiden ja vapaaehtoistyön merkitys ikäihmisille. Ne tuovat yhteisöllisyyden näkyväksi ylläpitäen samalla yhteisön olemassaoloa. Samaan tulokseen tuli Welong ja muut (2021) Mongolian maanviljelijöiden ja paimenten osalta. Koulutuksiin, kokouksiin ja kylän tapahtumiin osallistuminen lisäsi sosiaalisen verkoston kautta sosiaalista pääomaa ja hyödynsi taloudellisesti katsoen myyntiä kustan-

nuksia säästään. Nigeriassa kotitalouksien sosiaalisen pääoman ulottuvuuksia mitattaessa yhteistyö ja ryhmätoiminta saivat vastaajilta sosiaalista pääomaa mitattaessa korkeimman keskiarvon. Tämä viittasi Sofoluwen ja kumppaneiden (2021) mukaan siihen, että jokainen maaseudun kotitalousryhmittymä työskentelee muiden yhteisön jäsenten kesken ja useimmat maaseutuhankkeet toteutetaan yhdessä. Eriksson muiden kanssa (2010) kuvaavat lasten yhteisöllisyyden muotoja aktiviteetteihin, kuten uimahalliin, kirkkoon ja kirjastoon, tai paikallisiin tapahtumiin osallistumisella.

Iranin kuivuusalueilla sosiaalisen pääoman kontekstissa erittäin tärkeiksi tekijöiksi koettiin ihmisten ja ryhmien välinen yhteistyö. Tutkimuksessa mainitaan, että sosiaalinen pääoma käsitetään yhteisön jäsenten yhteistyönä ja vastuuna, sekä avaintekijänä luonnonhaittojen vähentämisessä. Sosiaalinen pääoma auttaa parantamaan keskinäisiä suhteita ja yhteistyötä. (Savari ym. 2023.) Kreikassa paikalliset yhteisöt olivat tyypillisimmillään maatalouskuntia, kulttuuriseuroja, vanhempainyhdistyksiä tai urheiluseuroja. Yhteisön taloudellinen tukeminen oli luonnollista, mutta ihmisten kokemuksen yhteisöjen hyödyistä olivat ristiriitaisia. Kyläläiset halusivat toimia yhteistyössä, mutta yhteistyön taustalla oli yhteinen hyöty, eikä niinkään henkilökohtainen sosiaalinen pääoma. (Zizzi ym. 2009.)

Miesnäkökulma yhteisöllisiin harrastuksiin maaseudulla oli erilainen. Sosiaaliin pääomaan liittyvät tarinat miehyden rakentumisen näkökulmasta ovat miesten kuvausten mukaan pääosin heterososiaalisia verkostoja. Miesten kertomuksissa sosiaalinen pääoma näyttyy asuinympäristöön asettumisena, joka sisältää harrastustoiminnan. Tähän integroitumiseen liittyy myös tuttavaperheiden välinen vuorovaikutus. (Jokiranta 2003, 168.) Maalla asuvien äitien tutkimus antaa mielenkiintoista näkemystä siitä, ettei maaseudulla asuminen tarkoita välttämättä paikallisen yhteisön toimintaan osallistumista, eikä tuo mukanaan osallisen kyläläisen identiteettiä. Oman elämäntilanteen vuoksi puute saattaa olla helposti saavutettavissa olevasta kohtaamispaikasta, jotka tyypillisesti sijaitsevat muuten etäällä. (Hämeenaho 2014, 174–175.) Kohtaamispaikan merkitys korostuu muissakin tutkimuksissa joskus yllättävien tavoin. Esimerkiksi englannin maaseudulla lukuisat maaseudulle levittäytyneet pubit

ovat välttämättömiä asukkaiden välisten sosiaalisten suhteiden edistämässä ja kehittämässä, kylien ja seurakuntien yhteisön yhteenkuuluvuuden vahvistamisessa ja positiivisessa edistämässä tarjoamalla yhteisöllistä hyvinvointia ja sosiaalista pääomaa (Cabras ym. 2016.)

Eriksson ja muut (2010) toteavat, että lasten osallistuminen kyläyhteisöjen toimintaan tarjoaa mahdollisuuksia tavata ystäviä ja jakaa kiinnostuksen kohteita. Nämä siltaavat yhteisöt olivat pitkien matkojen ja etäisyyksien vuoksi joskus rajoittuneita ja toisinaan harrastuksen loppuivat osallistujien puutteen takia. Siltaavan sosiaalisen pääoman huomioiminen on hyvinvoinnin kannalta merkittävää. Organisoituun toimintaan osallistuminen voi olla hyödyllistä, koska se tarjoaa mahdollisuuksia seurustella ystävien kanssa ja edistää näin sosiaalisen pääoman yhdistämistä. Tämä havainto saattaa päteä erityisesti maaseudulla, koska osallistuminen yhdistyksiin ja urheilutoimintaan voi kompensoida rajoitetun vapaa-ajan viettoon pääsyn ystävien ja kavereiden sosiaalisiin verkostoihin.

Maaseutuyhteisön ihmisiin liittyvät sosiaaliset suhteet ja ihmissuhdeverkostot, kuten ystävät, naapurit ja ikätoverit muodostavat teemoittelussa oman selkeän ryhmänsä. Eritoten tämä näyttäytyy ikäihmisiin ja äiteihin liittyvissä tutkimuksissa. Kyläyhteisön järjestäytyminen ja toiminta helpottaa ikäihmisten arkea, poistaa turvattomuutta ja tuo naapuriavun lähelle. Naapuriapu poistaa täten yksinäisyyttä ja tarjoaa juttuseuraa. Pyyteetön vastavuoroisuus tuo iloa molemmin puolin. Myös puoliso ja läheinen ystävä lisää onnen tunnetta. Yhteisöllisyyttä kuvataan voimavarana, joka syntyy joko kanssakäymisestä vuorovaikutteisessa yhteisössä tai puolison tai läheisen kanssa. (Jaakkola 2015, 120–121.)

Toinen tämän kirjallisuuskatsauksen ikäihmisiä käsittelevä tutkimus Japanin maaseudulta vahvistaa näkemyksen. Japanin maaseudun ikäihmiset kuvasivat ikätovereiden kanssa käydyt keskustelut ja ruokailut turvallisuutta lisääviksi kohtaamisiksi ja mielenterveyttä ylläpitäviksi suhteiksi (Onishi ym. 2021). Eriksson ym. (2010) totesivat, että maaseudulla asuvan lapsen hyvinvointia lisäsi vahva naapuruston yhteenkuuluvaisuus. Lisäksi koulu ja sen sisäiset suhteet olivat lapsille tärkeitä, mutta saattoivat luoda myös syrjäytymistä ja ulkopuolisuuden kokemuksia. Hämeenahon

(2014, 167) mukaan naapuriapu on talkoohenkistä yhteistyötä ja liittyy maaseutuidylliin. Sosiaalisen pääoman määrittelyssä yhteisön voimavarojen avulla tuotetaan ratkaisuja yhteisön haasteille ja äitien kuvaama naapuriapu on yksi sen ilmenemismuoto.

Jokiranta (2003) kuvaa miesten kertomuksissa tulleen esille ystävät ja kaverit, joiden kautta yhteisöllisyys rakentuu. Kreikan tutkimus toi taas uutta näkökulmaa ystävyys ja naapureiden merkitykseen. Ystävyys teema paljasti kreikkalaiset maaseudun asukkaat melko introverteiksi. Kolmasosa vastaajista myönsi, ettei heillä ole läheistä ystävää. Valtaosalla oli yhdestä kolmeen luotettavaa ystävää ja ystävyysuhteiden katsottiin edistävän juoruja. Kreikkalaiset kylät koostuvat laajoista sukulaissuhteista ja perheenjäsenyys on päällekkäistä ystävyys kanssa. (Zizzi ym. 2009.)

Yhteisölliseen hyvinvointiin ja sosiaalisiin siteisiin vaikuttavat tekijät, kuten turvallisuus, luottamus ja verkostoituminen, sekä sosiaalinen kontrolli nousivat esiin tutkimuksista siltaavana pääomana, vaikkakaan ei aina positiivisena. Erityisesti luottamuksen teema osoittautui oleelliseksi sosiaalista pääomaa tuottavaksi asiaksi. Verkostoitumisesta ja sen hyödyistä saa käsityksen edellisistä kappaleista, joten keskityn tässä kappaleessa tuomaan esille luottamuksen merkitystä sosiaaliseen pääomaan eri artikkeleissa.

Hämeenaho (2014, 186) kirjoittaa, että maaseudun sosiaalinen pääoma on muita ihmisiä ja järjestelmää kohtaan tunnettua luottamusta edellyttävää, inhimillistä vuorovaikutusta vaativaa ja yhteisöllisessä toiminnassa rakentuvaa luonnonvaraa. Sosiaalinen luottamus lisäsi Welongin ja muiden (2021) mielestä Mongolian maaseudun maanviljelijöiden ja paimenten sosiaalista pääomaa yhdessä sosiaalisen verkoston kanssa. Nigerian maaseudulla kyläläisten keskinäinen luottamus on suurta, samoin luottamus valtion viranomaisiin ja vieraisiin. Luottamus ei kuitenkaan ylittänyt yhteistyön ja ryhmätoiminnan merkitystä. (Sofoluwe ym. 2021.) Luottamus paikalliseen yhteistyöhön ja luonnonkatastrofien hoitamiseen tulee esiin Iranin kuivuusalueilla tiedon välittämisen ja kriisien oikeanlaisen hoitamisen muodossa. Sosiaalisen luottamuksen tärkeys selittyy sillä, että koska kuivissa olosuhteissa ympäristö ei pysty vastaamaan viljelijöiden tarpeisiin, he ovat näissä olosuhteissa riippuvaisempia toisistaan

ja voivat vastata toistensa tarpeisiin luottamukseen perustuviin yhteyksiin. Luottamus lisää maanviljelijöiden sietokykyä, koska tyypilliset käytänteet, kuten kauppa, vaihtokauppa tai taloudellinen apu sitä vaatii. (Savari ym. 2023.)

Erikssonin ja muiden (2010) tutkimuksessa todetaan, että maaseutualueille tyypillinen alueiden eristäytyneisyys toi erityisen kontekstin sosiaalisen verkoston rakenteille, koheesiolle ja luottamukselle. Kreikan maaseutualueilla luottamus osoittautui vähäiseksi liittyen poliittisiin päätöksiin tai virallisiin rakenteisiin historian painolastin takia. Luottamusta kuvattiin tuntevan vain ortotoksista kirkkoa ja lähiyhteisöä kohtaan. (Zizzi ym. 2009.)

Teemoittelun yhteydessä loin alateeman, jonka nimesin yhteiskunnalliseksi ja teknologiseksi infrastruktuuriksi. Tämän teeman alle kuuluu pääasiassa siltaavan pääoman muotoja, mutta siinä on piirteitä sitovasta sosiaalisesta pääomasta. Tämä teema pitää sisällään erilaiset kansalliset, tai maatalousyhteisöissä vallassa olevat kirjoittamattomat lait, yhteiskuntien palvelujärjestelmät, liikenneyhteydet ja rakennetut tietoliikenneyhteydet. Yhteistä tämä teeman sisällä oleville asioille on se, etteivät ne ole maaseudulla asuvan ihmisen valintoja ja tulokset ovat tulkittavissa artikkeleissa kokonaisvaltaiseen koettuun hyvinvointiin vaikuttaviksi tekijöiksi.

Joissain tapauksissa tämän teeman sisällä olevat asiat vaikuttavat myös sosiaalisen pääoman murentumiseen ja hyvinvoinnin heikkenemiseen, kuten Honkaniemi & Luoto (2021, 12–13) totesivat maaseudun internet verkoston tehneen. Tanaka ja muut (2023) toteavat samoin, internetin käyttö ei ole optimaalinen tekijä yhteisön kapasiteetin kohenemiseen Japanin maaseutuyhteisöissä. Heidän mukaansa internetin käyttö näyttää heikentävän maaseudun asukkaiden kapasiteettia ja voi johtaa yhteiskuntaa hiljalleen pois maataloudesta. Tutkijat toteavat, että tämä johtuu Japanille tyypillisestä yhteisöllisyyden muodosta, fyysistä läsnäoloa vaativasta riisinviljelystä ja yhteisöllisestä yhteistyöstä sen parissa. Muissa erilaisissa maaseutuyhteisöissä tilanne voi olla toinen ja tietoliikenneyhteydet voivat lisätä sosiaalista pääomaa ryhmätoiminnan eri muotojen lisääntyessä. Jaakkola (2015, 137) toteaa tietotekniikkaverkon kautta toteutuvien samankaltaisten ryhmien, kuten uskonnollisten yhteisöjen tuottavan yhteisöllisyyden tunteita ilman, että näissä yhteyksissä tavoitellaan sosiaalisen verkoston läpi

käyvää ystävyyttä. Jaakkola (2015) muistuttaa, että syrjäkylillä huonot tietoliikenneyhteydet ja niiden yhteysongelmat rajoittavat tiedon käytettävyyttä ja valintaa.

Liikenneyhteyksien vaikutus tuli esiin valtaosassa tutkimuksia maaseudun pitkien etäisyyksien vuoksi. Jaakkola (2015, 131) toteaa, ettei koululais- ja työliikenne useinkaan sovi ikääntyvien aikatauluihin. Ikääntyville ihmisille näissä kimpakyytilanteissa on silti mahdollisuus sosiaalisen tuen kontekstissa ja kuvaa välttämättömiin palveluihin pääsyihin liittyvää odottelua sosiaalisesti odottamiseksi. Eriksson ja muut (2010) kirjoittavat huomanneensa aiemmissa nuorten maaseutututkimusta koskevissa tuloksissa, että maaseudun pitkät välimatkat ja nuorten kulkuyhteyksien puute johtavat rajallisiin sosiaalisen mahdollisuuksiin. Pitkät etäisyydet loivat Erikssonin ja muiden (2010) tutkimuksessa tarvetta kehittää nuorille seurusteluun tarkoitettuja vapaa-ajanviettopaikkoja omaan maaseutuyhteisöön. Välimatkat eivät ole pitkät vain kyläkeskuksiin tai kaupunkeihin, vaan maaseudun arkitodellisuutta ovat toisinaan pitkät etäisyydet jopa yhteisiin kyläkeskuksiin ja yhteisön keskeisiin kokoontumispaikkoihin. (Hämeenaho 2014, 172.)

Englannissa lukuisat pubit toimittavat niin kutsuttuja kolmansien toimijoiden virkaa. Pubien olemassaolo jokaisessa pienessä kylässä mahdollistaa yhteisölliset tapaamiset kulkuyhteyksistä huolimatta (Cabras & Mount 2016). Sosiaalinen eristyneisyys on riski pitkien etäisyyksien ja kulkuyhteyksien puutteessa (Onishi ym. 2021).

4.2 Sosiaalisen pääoman vaikutus hyvinvointiin

Kirjallisuuskatsauksen aineiston hakukriteereissä ei vaadittu sisäänottokriteeriksi hyvinvointikäsitettä ja tutkimukseen valikoituneissa artikkeleissa keskityttiin suoraan vain vähän maaseudun asukkaiden koettuun hyvinvointiin. Koska kyseessä on kuitenkin hyvinvointitutkimus, tulee oleelliseksi asiaksi nostaa esille seikkoja, jotka Alldartin ja Helne & Hirvilammen teorioiden mukaisesti muodostavat hyvinvointia. Alldartin (1976, 38) *“having, loving, being”* ja Helne & Hirvilammen *“doing”* ulottuvuus

muodostaa kokonaisuuden, jota haluan tarkastella artikkeleista nousevan tiedon perusteella.

“Having” eli kohtuullinen elintaso on Allardtin (1976, 39) mukaan kaikkien ihmisten luonnollinen lähtökohta, joka tyydyttää fysiologiset tarpeet. Tällaisia tarpeita ovat esimerkiksi ravitsemus, lämpö, asumistaso ja perusmääräinen turvallisuus. YK:n elintasoselvityksen luettelosta (Allardt 1976, 40) tässä tutkimuksessa esille nousevat koulutus, työllisyys, vapaa-aika ja sosiaalinen turvallisuus. Hämeenaho (2014, 185–186) toteaa, maaseudulla asuvien äitien luottamus yhteiskunnan luomaan perusturvaan on yksi arjen hyvinvointia synnyttävistä avaintekijöistä. Kokemus siitä, ettei apua ole tarjolla, kun sitä tarvitsee, heikentää uskoa omista mahdollisuuksista ylläpitää hyvinvointia ja heikentää samalla palvelujärjestelmiä kohtaan tunnettua luottamusta. Äidit kuvasivat maaseudun haasteista huolimatta luonnonläheisyyden ja eroavaisuudet kaupunkiin yhtenä tärkeänä arjen hyvinvoinnin osatekijänä. Maalla asuminen on vapaaehtoista ja toiveiden mukaista, koska siellä heidän elämäänsä kuuluu sellaisia positiivisia asioita, jotka kompensoivat muun muassa palvelujen saatavuuteen liittyviä arjen ongelmia. Oma rauha ja vapaus menevät syrjäisyyden edelle. Jaakkola (2013, 131) toteaa ikääntyneen maalla asuvan ihmisen taloudellisen tilanteen vaikuttavan vain vähän koettuun hyvinvointiin. Kun elintaso kuvautuu riittävänä toimeentulona turvaten perustavat inhimilliset tarpeet, hyvinvointia lisääväksi tekijäksi nousee muut taloudelliset tekijät. Tällaisina tekijöinä mainitaan kohtuullisen hyvää terveyttä, sosiaalisten verkostojen toimivuutta, suotuisaa ympäristöä ja vuorovaikutteista tukea. Tanaka ym. (2023) toteavan internetin hyödyiksi maaseutuyhteisöjen liiketoimintamahdollisuuksien laajenemisen ja taloudellisten hyötyjen lisäämiseen.

“Loving” ulottuvuutta selitetään toveruudella, verkostoon kuulumisen tarpeella ja toisista pitämisellä. Allardt liittää näihin yhteisyyssuhteisiin solidaarisuuden ja yksimielisyyden tai yhteisyyden. Nämä kuvataan tärkeänä resurssina, joka auttaa toisia toteuttamaan toisenlaisia arvoja. (Allardt 1976, 42–43.) Japanin maaseudulla asuvien ikäihmisten vapaaehtoinen yhteistoiminta oli haluttua ja siihen osallistuvat ihmiset kokivat yhteisen toiminnan lisäävän osallistujien hyvinvointia (Onishi ym. 2021). Ikäih-

misen sosiaalinen verkostoituminen oman vahvan motivaation ja harrastuksen toteuttamisen tahdon lisäksi vahvistaa inhimillistä pääomaa ja tuo positiivista vaikutusta hänen hyvinvointiinsa ja yhteisöllisyyden kokemuksiin (Jaakkola 2015, 120). Jaakkolan (2015, 188) tutkimus osoittaa, että haastateltaville muodostui merkityskehys yhteisössä mukana olemisen, osallistumisen ja toimijuuden kautta. Samaan tulokseen tulivat Onishi ja muut (2021) todetessaan Japanin vanhusväestön tutkimuksessaan sosiaalisen toiminnan lisäävän osallistujien koettua hyvinvointia. Sosiaaliselle toiminnalle tulee olla paikkansa, joka yleensä on kylätalo tai muu kokoontumispaikka. Englannin maaseudulla esimerkiksi pubit ovat välttämättömiä asukkaiden yhteisöllisen hyvinvoinnin ja sosiaalisen pääoman edistämiseksi, mutta myös turistien saamiseksi ja työllisyyden lisäämiseksi (Cabras & Mount 2016).

“Being” ulottuvuus kuvataan persoonallisina tekijöinä ja Allard (1976, 46–47) puhuu tässä yhteydessä itsensä toteuttamisen muodoista, kuten korvaamattomuus, arvonanto tai status, harrastuksien tai vapaa-ajan toiminnan mahdollisuuksien toteuttaminen ja poliittiset resurssit. Welong ja muut (2021) kuvasivat mongolialaisten maanviljelijöiden ja paimenten hyvinvoinnin kokemukset yleisesti alhaiseksi. Mongoliassa paimenten ja maanviljelijöiden yksilöllistä sosiaalista pääomaa verrattiin kollektiiviseen pääomaan. Tutkimuksessa todettiin, että yksilöllinen pääoma parantaa koettua hyvinvointia sosiaalisen osallistumisen, sosiaalisen verkostoitumisen ja sosiaalisen maineen kautta. Tutkimuksessa todettiin kuitenkin, että sama määrä sosiaalista pääomaa vaikuttaa eri tavoin maanviljelijöiden ja paimenten subjektiiviseen hyvinvointiin eri maaseudun tuotantomalleissa, joita tutkimuksissa arvioitiin. Hämeenahon (2014, 186) mukaan maaseudulla asuvat äidit mainitsivat kiireen heikentävän arjen hyvinvointiaan, jota lisäsi huonosti etäisyyksien ja liikenneyhteyksien vuoksi saavutettavat palvelut. Toisinaan peruspalveluiden käyttö estyi kokonaan muiden arjen perusrakenteiden vuoksi. Maaseudun hyvinvoinnin tukirakenteita äitien arjessa olivat epävirallinen hoiva ja muu arjen auttamistyö, jossa äidit ovat sekä palvelun antajina, että saajina. Onishi ym. (2021) kuvaavat Japanin ikäihmisten sosiaalisen vastavuoroisuuden luovan ikäihmisille tunteen omasta tarpeellisuudestaan, joka taas vahvistaa heidän positiivisia asenteitaan ja ylpeyttään.

“Doing” eli eettinen ja vastuullinen toiminta vastaa hyvinvoinnin ja luonnon väliseen suhteeseen kestävän kehityksen kautta. “Doing” käsitteen käyttöönotto perustuu Allardt’n käsitteeseen “elävät olennot” ja siihen, että hyvän ja huonon elämä pohdinnassa voi mieltää muitakin kuin ihmisiä. “Having” ulottuvuuden taloudellinen taivottelu saavuttaa jossain vaiheessa kestäättömän tason ja luonnon liiallinen kuormitus on pysäytettävä. (Helne 2023, 159–163). Iranin maaseutualueilla kuivuuden aiheuttamien luonnonuhkien aikana on huomattu, että sosiaalinen pääoma näyttää olevan välttämättöntä ja sen ulottuvuudet ruokkivat etenemistä ekologisessa, sosiaalisessa ja taloudellisessa ympäristössä maaseudun elinkelpoisuusprosessissa. Sosiaalinen pääoma luo pohjan elämisen edellytysten saavuttamiselle. Sosiaalista pääomaa pidetään avaintekijänä luonnonhaittojen vähentämisessä ja peruspilarina maaseudun asumisen ja maaseudun ihmisten yhteistyön parantamiseksi. (Savari ym. 2023.) Jaakkola (2015) ja Eriksson kumppaneineen (2010) mainitsivat sosiaalisen pääoman lähteenä luonnon, jonka nähdään voimavarana ja hyvinvointia tuottavana rauhan ja vapauden tunteena. Erityisesti lasten elämässä luonto näyttäytyi merkittävänä hyvinvointia lisäävänä asiana sen saavutettavuuden ja vapaa-ajan mahdollisuuksien vuoksi.

Hyvinvoinnin lisääntyminen ei aina ole välttämättöntä sosiaalisen pääoman kasvuun liittyen. Jokiranta (2003, 205–206) toteaa, ettei elämäkertomusten perusteella voi tehdä tulkintaa hyvinvoinnin ja sosiaalisen pääoman alueellisen rakenteen yhteydestä. Haastatteluissa tuli ilmi sosiaalisen pääoman vaikutus kunkin kertojan henkilökohtaisessa elämässä, mutta kertomuksissa tuli esiin myös yhteisöllisyyden rajoittava ja tukahduttava vaikutus. Eriksson ja muut (2010) puhuvat lasten kohdalla jopa sosiaalisesta kontrollista, joka johtuu maaseutualueille tyypillisestä eristäytyneisyydestä ja rajoitetuista mahdollisuuksista esimerkiksi kaverisuhteissa. Kreikan maaseutuun kohdistuvassa tutkimuksessa todettiin, että suurin osa vastaajista koki yhteisön ihmisten olevan kiinnostuneempia omasta hyvinvoinnista, kuin yhteisön hyvinvoinnista. (Zizzi ym. 2009).

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tässä kandidaatintutkielmassani olen tutkinut maaseudun ihmisten sosiaalista pääomaa hyvinvointiin vaikuttavana tekijänä sekä yksilön että yhteisön näkökulmasta. Tutkimuskysymykseni oli ”Millä tavoin sosiaalinen pääoma vaikuttaa maaseudun asukkaiden hyvinvointiin?”. Sosiaalisen pääoman eri muotoja teemoitellen, sekä hyvinvoinnin ulottuvuuksia jakaen pääsin vastaamaan tutkimuskysymykseeni kirjallisuuskatsaukseen valitun aineiston perusteella. Pyrin saamaan aineistosta kattavan otantamalla mukaan väitöskirjoja suomalaista maaseutuelämää kuvaten, artikkeleita eri maanosia koskien ja huomioimalla erilaiset väestöryhmät monipuolisesti ikä ja sukupuoli huomioiden.

Koska tutkimukseni koski hyvinvointia, joka rakentuu yhteisöissä ja vuorovaikutuksessa, oli tarpeen huomioida myös nykyaikainen viestintä internetin käyttöä tutkien. Putnamin (2001) sosiaalisen pääoman sitovat ja siltaavat muodot toimivat teemoittelun tukena. Allardtin (1976) tarpeentyydytyksen luonteen avulla määritetyt erityyppiset hyvinvoinnin ulottuvuudet kasasivat lopuksi artikkeleista kokoon sosiaalisen pääoman ja hyvinvoinnin välisiä vaikutuksia. Suomalaista uusinta maaseutututkimusta on tehnyt eteenkin Hämeenaho (2012) ja Kattilakoski (2020; 2022), joita olen käyttänyt teoriaosuuden taustalla maaseudun hyvinvoinnin ja osallisuuden ilmiötä taustoittamassa.

Sosiaalinen pääoma näyttäytyy monissa eri muodoissaan, joista korostuu erilaiset asiat eri ympäristöissä. Suomalaisessa tutkimuksessa sosiaalinen pääoma ilmenee vastavuoroisessa toiminnassa toisten yhteisön jäsenten kanssa erityisesti sellaisissa

yhteisöissä, joissa suvaitsevaisuuden ja luottamuksen kriteerit toteutuivat (Jaakkola 2015). Suomalaisten miesten elämäkertomuksissa korostuvat lähes samat asiat. Sosiaalinen pääoma nousee kertomuksissa esille yhteisöllisyyden merkityksessä, sekä voimavarana kunkin henkilökohtaisessa elämäkulussa. Luottamus ja vuorovaikutuksellisuus nousivat esiin miesten kertomuksissa. (Jokiranta 2003). Samankaltaiset päätelmät voi tehdä japanilaisen vanhusväestön osalta. Vanhukset korostivat vuorovaikutuksellista suhdetta muihin ikätovereihin ja totesivat yhdessäolon muotojen ja vastavuoroisen avun lisäävän keskinäistä hyvinvointia ja tarpeellisuuden tunteita. (Onishi ym. 2021.)

Lehto ja muut (2017, 298) toteavat Putnamin sosiaalisen pääoman käsitteen mukaisesti yhteisten toimintojen helpottavat yhteisön tehokkuutta. Tällöin organisoitumisen ominaisuudet, kuten normit, verkostot ja luottamus ovat tärkeitä tekijöistä tavoitteen saavuttamiseksi. Kirjallisuuskatsauksen tulokset olivat yhteneväiset tähän ajatukseen nähden. Mongoliassa maanviljelijöiden ja paimenten sosiaalista pääomaa lisäsivät erityisesti sosiaalinen verkosto, kuten ystävät ja kylän tapahtumat, sekä sosiaalinen luottamus, joka näyttäytyi sitoutumisella kylän kehittämiseen. Sosiaalinen pääoma lisäsi merkittävästi maanviljelijöiden ja paimenten hyvinvointia. (Welong ym. 2021.) Iranin kuivuusalueilla sosiaalinen pääoma lisääntyi tutkimuksen neljän eri osaluueen vaikutuksesta: sosiaaliseen tietoisuuden, osallistumisen ja kollektiivisen toiminnan, ryhmäjäsenyyden ja sosiaalisen luottamuksen sekä sosiaaliseen solidaarisuuden kautta. Näillä oli merkitystä kuivuusalueilla elämiseen ja taloudelliseen selviytymiseen. (Savari ym.2023.) Nigerian kotitalouksissa koulutus nousi muista artikkeleista poiketen esiin sosiaaliseen pääomaan liitettäväksi asiaksi. Nigeriassa koulutus on harvinaista ja 14%.lla ei ole mitään koulutusta. Korkeamman koulutustason maaseutuväestö sai mittareissa korkeimmat pisteet sosiaalisen pääoman ryhmissä. Rahan kasvien viljely tuottaa parempaa sosiaalista pääomaa, kuin muu viljely, eli talous vaikuttaa hyvinvointiin. (Sofoluwe ym. 2021.)

Honkaniemi & Luoto (2021, 13–15) toteavat, että sosiaalista pääomaa tulisi tarkastella internetin käytön suhteen eri näkökulmista ja ottaa huomioon myös erilaiset

ja ristiriitaisetkin mahdollisuudet. Valokuiturakentamiseen liittyvä sosiaalinen ja taloudellinen paine voivat olla merkittäviä asioita. Digitalisoituminen ei kuitenkaan tule korvaamaan maaseutu ympäristön tarjoamaa arvoa yhteisen tekemisen ja kokemisen jalansijana. Internetin ja tietoliikenneyhteyksien merkitys sosiaaliselle pääomalle on kiistaton. Tässä kirjallisuuskatsauksessa Tanaka kumppaneineen (2023) totesivat samoin, internetin laajeneminen maaseudulle lisää tietynlaista sosiaalista verkostoitumista ja ylläpitävän sosiaalista pääomaa. Tutkijat havaitsivat kuitenkin eroja eri koulutus- ja ikäryhmien välillä. Nuoremmat ja keski-ikäiset osallistuivat harvoin yhteiseen toimintaan ja heidän yhteisöllisyyden tunteensa oli vähäistä. Internetin käytön todettiin näissä ryhmissä heikentävän kasvotusten olevia suhteita ja vuorovaikutusta.

Lapsiin kohdistuva tutkimus oli aineistossa ainutlaatuinen, samoin kuin maalla asuvien äitien ja maaseudun miesten elämäkertakertomukset. Tuominen & Haanpää (2021, 629–630) toteavat, että nuorten ihmisten kohdalla sosiaalista pääomaa tulee tarkastella hyvinvoinnin resurssina erityisesti niillä nuorilla, joilla ei mene muuten hyvin. Tuomisen & Haanpään mukaan perheellä todettiin olevan suuri vaikutus nuoren sosiaaliseen pääomaan, kun taas muiden sosiaalisten verkostojen osuus oli pienempi. Tässä kirjallisuuskatsauksessa huomattiin, että keskeisenä hyvinvointia tuottavina tekijöinä lasten kohdalle nousivat perheen ja sisarusten lisäksi vahvat naapurustosuhteet, sosiaalinen ympäristö ja luonto. Lasten kohdalla sosiaalisen pääoman vajetta syntyi jokapäiväisten sosiaalisten rajoitusten ja ympäristörajoitteiden vuoksi. Näissä selettäjänä oli ikätovereiden puute ja pitkät etäisyydet. (Eriksson ym. 2010.) Maaseudun äidit kokivat samoin rajoittuneisuutta palveluverkon etäisyydestä ja kiireen aiheuttamasta esteestä sosiaaliselle toiminnalle. Äidit kokivat lasten tavoin naapureiden ja muun yhteisön auttamistyön täydentävän hyvinvoinnin verkkoa ja luonnon tärkeäksi hyvinvoinnin osatekijäksi. Luonnon merkitystä hyvinvoinnille kostettiin myös Jaakkolan (2015) väitöskirjassa.

Kirjallisuuskatsauksen artikkeleista kriittistä arviointia kävin Englannin puoleihin liittyvän artikkelin kohdalla, joka ei sinänsä tarjonnut tuloksissa yksityiskohtaista tietoa yksilön sosiaalisesta pääomasta. Sekä Kreikkaa koskeva tutkimus, sekä englan-

tilaisia pubeja käsittelevä artikkeli toivat silti mielestäni tärkeää uutta näkökulmaa hyvinvointiin. Englantilaisien pubien toimiminen hyvin monipuolisina kohtaamispaikkoina vahvisti käsitystä muistakin tutkimuksista esille nousseiden yhteisten kohtaamispaikkojen merkityksestä. Kirjallisuuskatsauksen tutkimuksissa kohtaamispaikat olivat hyvin eri tyyliä, mutta englantilaisessa yhteiskunnassa pubeilla on suurempi merkitys. Ne mahdollistavat yhteisölliset kokoontumiset ja lisäsivät maaseutualueiden elinvoimaa taloudellisesti. (Cabras & Mount 2016.) Kreikan maaseutualueet poikkesivat tutkimustuloksiltaan sekä muista artikkeleista, että omien tuloksiensa osalta. Yhteisöllisyyden kokemuksissa oli suuria eroja ja luottamus yhteiskunnan rakenteita kohtaan vaikutti vähäiseltä. Muuttuneet käytänteet vaikuttivat mahdollisuuksiin ylläpitää sosiaalisia kontakteja, ja kollektiivisuus perustui kulttuuriseen avun tarjoamiseen. Tulokset osoittivat, ettei luottamuksellisille ja sitoville ihmissuhteille ole välttämättä ominaisia yhteisen arvoa, jotka kreikkalaiset näkevät henkilökohtaisina ja yksityisinä tunteina. (Zizzi ym. 2009.) Tämä kertoo Putnamin (2001; 2004) teorian mukaan siitä, että yhteisiin arvoihin perustuva sitova pääoma ei ole kreikkalaisessa maatalousyhteiskunnassa vahvaa, kun taas siltaava sosiaalinen pääoma toteutuu hätäapuna ja kollektiivisena sosiaalisuutena.

Kirjallisuuskatsauksen perusteella tulen siihen tulokseen, että maaseutujen erilaiset perustarpeet, elinolosuhteet ja erilaiset mahdollisuudet, sekä eri ikä vaikuttavat sosiaalisen pääoman ja sitä kautta hyvinvoinnin muodostumiseen. Sosiaalinen pääoma on yhteisössä tapahtuvaa luottamukseen perustuvaa vuorovaikutusta, joka hyödyttää yksilöä ja yhteisöä. Se voi olla myös kulttuurin velvoittava tapa, joka mahdollistuu elinolosuhteissa tai periytyy sukupolvelta toiselle. Maaseutu tarjoaa sosiaaliselle pääomalle ja hyvinvoinnille täysin omanlaatuisen ympäristön, joka toisille sopii ja toisille ei. Sosiaalista pääomaa ja hyvinvointia ei myöskään voi erottaa toisistaan, sillä hyvinvointia tuottavia tekijöitä kuvataan sosiaalisen pääoman termein. Koettu hyvinvointi lisääntyy sosiaalisen pääoman vaikutuksesta.

Kirjallisuuskatsauksen tulosten osalta tutkimustuloksia voi tarkastella kriittisessä valossa pohtien aineiston erilaisuutta. Eri maiden olosuhteiden vertailua ei tutkimuksessa esiinny johtuen rajallisesta tutkimusasettelusta. Tästä esimerkkinä

setlementtitoiminta, joita tutkimusartikkeleissa tarkasteltiin sekä Kreikasta että Japanista. Eri maiden setlementtitoiminta voi olla hyvin erilaista ja eri ikäisille suunnattua. Sisäänottokriteerit rajasivat artikkelit maaseudulle huomioimatta maaseudun erityisiä paikallisia erityispiirteitä. Tästä huolimatta koen, että tuloksissa teemat olivat sosiaalisen pääoman ja hyvinvoinnin osalta artikkeleissa yhteneväiset.

Luotettavuutta arvioitavissa on pohdittava artikkelien englannin kielen ja erityisen maataloussanaston oikein kääntämistä ja ymmärtämistä. On mahdollista, etten tutkijana ymmärtänyt täysin oikein kokonaisuutta, johon yhteisöllisyys ja vuorovaikutuksellisuus kulloisellakin maaseudulla asettuu. Tämä ei kuitenkaan vaikuta tutkimustuloksiin. Eri maista, erilaisista maaseuduista, eri ikäisistä ihmisistä ja erilaisista yhteisöistä kootut tutkimustulokset vaikuttavat yhtenäisiltä ja luotettavilta, sekä sosiaalisen pääoman ja hyvinvoinnin merkityksiltään samankaltaisilta. Mielestäni artikkelien valinta kirjallisuuskatsaukseen onnistui hyvin ja sisäänotto- ja pois-sulkukriteerit olivat oikeat.

Tutkimustulokset vastasivat asettamaani tutkimuskysymykseen, jota tosin pysyin narratiivisen kirjallisuuskatsauksen luonteen mukaisesti muokkaamaan tutkimuksen tulosten mukaisesti. Näin ollen pidin kirjallisuuskatsauksen eri tyypeistä narratiivista lähestymistapaa ja teemoittelua aineiston analyysinä oikeanlaisina tutkimusasetelmaa ajatellen.

Kattilakoski (2022, 24) toteaa hyvinvointipalvelujen rakenteellisten uudistusten konkretisoituneen ristiriitaisina muutossuuntina ja herättäneen keskustelua maaseudulle jäävien ihmisten tietoisesta valinnasta asua etäällä palveluista. Tulevaisuudessa tarvitaan tutkimusta palvelujen järjestämisestä, maaseudun eriarvoistumisesta ja maaseudulla elävien ihmisten osallisuudesta ja kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista, jotta valinnanmahdollisuudet kaupunkien ja maaseutuasumisen välillä ovat edelleen mahdollisia.

LÄHTEET

- Allardt, E. (1976). Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiön laakapaino
- Cabras, I. & Mount, M. P. (2016). Assessing the impact of pubs on community cohesion and wellbeing in the English countryside. A longitudinal study. *International journal of contemporary hospitality management* 2017, 29 (1), 489-506. Viitattu 2.4.24. www.emeraldinsight.com/0959-6119.htm.
- Eriksson U, Asplund K & Sellström E. (2010). Growing up in rural community - children's ex-periences of social capital from perspectives of wellbeing. *Rural & Remote Health*, 10(3), 1-12. Viitattu 30.4.24. <http://www.rrh.org.au>.
- Helminen, V., Nurmio, K. & Vesanen, S. (2020). Kaupunki-maaseutu-alueuokitus 2018. Paikkatietopohjaisen alueuokituksen päivitys. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 21/ 2020. Viitattu 10.3.24. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/68a815fe-6c4d-4168-aefd-e1645acaa977/content>.
- Helne, T. (2023). Edelläkävijä Erik Allardt. Miksi Allardt'n hyvinvointiajattelu sopii nimenomaan kestäväen hyvinvoinnin tutkimukseen? *Yhteiskuntapolitiikka* 88, 2023(2), 159–167. Viitattu 15.4.24. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146468/YP2302_Helne.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Helne, T. & Hirvilammi, T. (2019). Having, Doing, Loving, Being: Sustainable Well-Being for a Post-Growth Society. Viitattu 25.3.24. www.researchgate.net/publication/337888161.
- Honkaniemi, T. & Luoto, I. (2021). Sitovan ja siltaavan sosiaalisen pääoman merkitys maaseudun valokuiturakentamisessa. *Finnish Journal of Rural Studies*, 29 (2). Viitattu 11.3.24. <https://doi.org/10.51807/maaseutututkimus.109001>
- Hämeenaho, P. (2012). Naapuriapu maaseudulla. *Teoksessa Kattilakoski, M., A Kilpeläinen & P. Peltomäki. (toim.). Yhteisöllisyydellä hyvinvointia ja palveluita maaseudulle, s.96–108. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 1/2012.* Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy Juvenes Print.
- Hämeenaho, P. (2014). Hyvinvoinnin verkostot maalla asuvien äitien arjessa. Väitöskirja. Humanistinen tiedekunta. Jyväskylän Yliopisto. Tutkimus 129. Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos. Viitattu 12.3.24 <https://www.julkari.fi/bitstream/>

[handle/10024/116186/URN_ISBN_978-952-302-222-5.pdf?
sequence=1&isAllowed=y](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116186/URN_ISBN_978-952-302-222-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

- Jaakkola, E. (2015). Yhteisöllisyys syrjäisellä maaseudulla asuvien ikääntyneiden arjessa. Väitöskirja. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Lapin Yliopisto. Viitattu 15.3.24. https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/62139/Jaakkola_Eevi_ActaE_175_pdfA.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Jokiranta, H. (2003). Se on miehen elämää. Maalla asuvia miehiä elämänsä kertomassa. Väitöskirja. Sosiologian ja sosiaalityön laitos. Tampereen Yliopisto. Viitattu 21.1.24. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/67194/951-44-5798-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kattilakoski, M. (2012). Kyläyhteisöt palvelujen tuottajina- vastavoimaa keskittymiselle. *Teoksessa Kattilakoski, M., A Kilpeläinen & P. Peltomäki. (toim.). Yhteisöllisyydellä hyvinvointia ja palveluita maaseudulle, s.40–50. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 1/2012.* Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy Juvenes Print.
- Kattilakoski, M. (2022). Kansalaisosallistumisen muutos maaseudun hyvinvointipalveluissa. Väitöskirja. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Itä- Suomen Yliopisto. Viitattu 11.3.24. <https://erepo.uef.fi/handle/123456789/27327>
- Kattilakoski, M., & Rantamäki, N. (2020). Hyvinvointia paikallistamassa - maaseudun paikallisten hyvinvointijärjestelmien teoreettinen tulkintamalli. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 28(4), 374–391. Viitattu 11.3.24. <https://doi.org/10.30668/janus.84079>
- Kattilakoski, M., Kervinen, K., Harilahti-Juola, V. & Kurikka, P. (2022). Hyvä elämä maaseutukunnissa – osallisuuden ja yhteiskehittämisen avaamia näköaloja kestäväan hyvinvointiin ja kuntien älykkääseen sopeutumiseen. *Focus Localis* 2022(4), 24–40. Viitattu 13.4.24. <https://journal.fi/focuslocalis/article/view/120919/75515>.
- Kestilä, L., Karvonen, S. Jauhiainen, S. & Mikkola, H. (2023). Väestön terveys- ja hyvinvointikatsaus 2023: tavoitteena sosiaalisesti kestävä Suomi. THL työpaperi 14/2023. Viitattu 10.3.24. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146429/TY%C3%962023_014_12042023e.pdf?sequence=19&isAllowed=y
- Kilpeläinen, A. (2012). Virtuaaliyhteisöllisyys hakeutuu maaseudulle. *Teoksessa Kattilakoski, M., A Kilpeläinen & P. Peltomäki. (toim.). Yhteisöllisyydellä hyvinvointia ja palveluita maaseudulle, s.14–24. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 1/2012.* Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy Juvenes Print.
- Lehto, U-S., Ojanen, M., Nieminen, T. & Turpeenniemi-Hujanen, T. (2017). Sosiaalisten resurssien vaikutus hyvinvointiin ja terveyteen: sairausspesifi sosiaalinen pääoma. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*, (2017) 54, 297–309. Viitattu 7.4.24. <https://journal.fi/sla/article/view/67759/28233>.
- Leino, M. (2022). Asuinympäristöt erilaistuvat, yhteiskunta polarisoituu. Kuinka alueellinen eriarvoistuminen ja asuinalueiden eriytyminen edistävät yhteiskunnan kahtiajakautumista? *Politiikka*, 6(4)3, 234–257. DOI: <https://doi.org/10.37452/politiikka.119902>.
- Onishi, R., Takashima, R., Saeki, K. & Hirano, M. (2021). Value of social activities and prerequisites for continued participation of rural older adults: A qualitative study. *Nursing Open*, 2023(10), 3274–3284. Viitattu 2.4.24. [https://DOI: 10.1002/nop2.1579](https://doi.org/10.1002/nop2.1579).
- Oosi, O., Wennberg, M., Saari, J., Rausmaa, S. & Kortelainen, J. (2017). Vaikuttavuusarviointi 1: Hyvinvoinnin vauhdittaja. Sitran Hyvinvointiin tartutaan

- kokonaisvaltaisesti-vaikuttavuustavoitteen arviointi. Sitran selvityksiä 126. Viitattu 10.3.24.
<https://www.sitra.fi/app/uploads/2019/09/vaikuttavuusarviointi7-tulevaisuuksien-tekija.pdf>.
- Paronen, E & Kaarakainen, M. (2022). Blogi-kirjoitus. UEF verkkojulkaisu. Viitattu 21.1.24.
<https://blogs.uef.fi/puheenvuoroja/2022/06/14/kuntien-ja-uusien-hyvinvointialueiden-yhteistyö/>
- Putnam, R. D. (2001). Social Capital: Measurement and Consequences. Viitattu 11.3.24.
http://visionaryvalues.com/wiki/images/Putnam_SocialCapital.pdf.
- Putnam, R.D. (2004). Bowling together. The OECD ObserverPreview publication details: Paris 2004(242), 14-15. Viitattu 13.4.24. https://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-observer_15615529.
- Ruuskanen, P. (2001). Sosiaalinen pääoma- Käsitteet, suuntaukset ja mekanismit. Vatt tutkimuksia 81. Viitattu 21.1.24. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018042619012>
- Salminen, J., Lehtonen, P., Rikala, S., Kuusisto, A. K., Luoma-Halkola, H., Puumala, E., Sointu, L., Wallin, A. & Häikiö, L. (2021). Osallisuuden kehät: Näkökulmia hyvinvoinnin muotoutumiseen. Focus localis, 49(3), 80–98. Viitattu 13.3.24. <https://journal.fi/focuslocalis/issue/view/7929/1264>.
- Savari, M., Damaneh, H. E. & Damaneh, H. E. (2023). The effect of social capital in mitigating drought impacts and improving livability of Iranian rural households. International Journal of Disaster Risk Reduction 89 (2023) 103630. Viitattu 1.4.24. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2023.103630>.
- Sofoluwe, N. A., Oyelami, L. O. & Adisa, O. (2021). Factors influencing social capital in rural communities in Nigeria. Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2021; 1(214), 27-34. Viitattu 25.4.24 <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2021/214-1/5>.
- Tanaka, H., Onitsuka, K. & Hoshino, S. (2023). Non-optimal impacts of internet expansion on community capacity in rural areas. Research in Globalization 7 (2023) 100176. Viitattu 30.3.24. <https://doi.org/10.1016/j.resglo.2023.100176>.
- Tedre, S. & Pulkkinen, A. (2012). Vastapuhe maaseudun ikääntymisen ongelmakeskeisyydelle - eläkeläiset kyläyhteisöjen kehittäjinä. *Teoksessa Kattilakoski, M., A Kilpeläinen & P. Peltomäki (toim.). Yhteisöllisyydellä hyvinvointia ja palveluita maaseudulle, s. 67–83. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 1/2012.* Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy Juvenes Print.
- Tiihonen, A. & Pirnes, E. (2012). Maaseutuyhteisöllisyyden muutos ja tulevaisuuden näkymät - viitekehyksenä kulttuuri- ja liikuntaharrastukset. *Teoksessa Kattilakoski, M., A Kilpeläinen & P. Peltomäki (toim.). Yhteisöllisyydellä hyvinvointia ja palveluita maaseudulle, s.119–134. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 1/2012.* Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy Juvenes Print.
- Tuominen, M. & Haanpää, L. (2021). Young People’s Well-Being and the Association with Social Capital, i.e. Social Networks, Trust and Reciprocity. Social indicators research (2022)159, 617-645. Viitattu 17.4.24. <https://doi.org/10.1007/s11205-021-02762-z>.
- Työterveyslaitos. (2020). Verkkosivu. Viitattu 21.1.24. <https://www.ttl.fi/ajankohtaista/uutinen/sosiaalista-hyvinvointia-ei-osata-viela-tunnistaa>

- Uusitalo, H. & Simpura, J. (2020). Erik Allard hyvinvoinnin tutkijana. *Yhteiskuntapolitiikka* 85 (2020), 5-6. Viitattu 21.4.24. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140729/YP2005-6_Uusitalo%26Simpura.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Varanka, J., Packalen, P., Voipio-Pulkki, L-M., Määttä, S., Pohjola, P., Salminen, M., Railavo, J., Berghäll, J., Rikama, S., Nederström, H. & Hiitola, J. (2022). COVID-19 – kriisin yhteiskunnalliset vaikutukset Suomessa. Keskipitkän aikavälin arvioita. *Valtioneuvoston julkaisuja*. 2022:14. Viitattu 21.1.24. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163983/VN_2022_14.pdf
- Vilka, H. (2023). Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. Art House oy. Printon, Tallinna.
- Weckroth, M., Hamunen, K. & Leskinen, L. (2022). Digitaalisuus ja maaseudun sosiaalinen pääoma – sopeutumista hybridiratkaisujen kautta? Viitattu 10.3.24. <https://doi.org/10.51807/maaseutututkimus.119905>
- Welong, L., Dong, S., Lin, H., Li, Y., Li, Z., Jin, Z. & Xia, B. (2021). Influence of Rural Social Capital and Production Mode on the Subjective Well-Being of Farmers and Herdsmen: Empirical Discovery on Farmers and Herdsmen in Inner Mongolia. Viitattu 24.3.24. <https://doi.org/10.3390/ijerph19020695>
- Zizzi, A., Tseloni, A., Skapinakis, P., Savvidou, M. & Chiou, M. (2009). Exploring Social Capital in Rural Settlements of an Islander Region in Greece. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 2010(20), 125–138 (2010). Viitattu 3.4.24. DOI: [10.1002/casp.1024](https://doi.org/10.1002/casp.1024).

